

UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA ZDRAVOTNICKÝCH STUDIÍ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2024

Kateřina Brabencová

Univerzita Pardubice
Fakulta zdravotnických studií

Analýza veřejného diskurzu tématu eutanázie ve vybraných letech

Bakalářská práce

2024

Kateřina Brabencová

Univerzita Pardubice
Fakulta zdravotnických studií
Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Kateřina Brabencová**
Osobní číslo: **Z21007**
Studijní program: **B0913P360004 Všeobecné ošetřovatelství**
Téma práce: **Analýza veřejného diskurzu tématu eutanázie ve vybraných letech**
Téma práce anglicky: **Analysis of the theme Euthanasia in selected years available to public**
Zadávací katedra: **Katedra ošetřovatelství**

Zásady pro vypracování

1. Studium literatury, sběr informací a popis současného stavu řešené problematiky.
2. Stanovení cílů a metodiky práce.
3. Příprava a realizace průzkumného šetření dle stanovené metodiky.
4. Analýza a interpretace získaných dat.
5. Zhodnocení výsledků práce.

Rozsah pracovní zprávy: **35 stran**
Rozsah grafických prací: **dle doporučení vedoucího**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- KUŘE, Josef. 2018. *Co je eutanazie: studie k pojmu dobré smrti*. Praha: Academia. Právo – etika – společnost. 297 s. ISBN 978-80-200-2762-7.
- LOUČKA, M. et al. 2015. *Eutanazie: víme, o čem mluvíme? 2.*, přepracované vydání. Praha: Cesta domů. 56 s. ISBN 978-80-88126-08-9.
- ONDŘIOVÁ, Iveta. 2021. *Etické problémy a dilemata v ošetrovatelské praxi*. Přeložil Ludmila MÍČOVÁ. Praha: Sestra (Grada). 144 s. ISBN 978-80-271-1696-6.
- PTÁČEK, R. et al. 2019. *Eutanazie – pro a proti*. Praha: Mladá fronta. Edice celoživotního vzdělávání ČLK. 445 s. ISBN 978-80-204-5339-6.
- VÁCHA, Marek Orko, Radana KÖNIGOVÁ a Miloš MAUER. *Základy moderní lékařské etiky*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-7367-780-0.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. et Mgr. Ondřej Podeszwa**
Katedra ošetrovatelství

Datum zadání bakalářské práce: **1. prosince 2022**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2024**

doc. RNDr. ThLic. Karel Sládek, Ph.D., MBA v.r.
děkan

L.S.

Mgr. et Mgr. Michal Kopecký v.r.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 7. března 2024

PROHLÁŠENÍ AUTORA

Prohlašuji:

Práci s názvem Analýza veřejného diskurzu tématu eutanázie ve vybraných letech jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše. Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 15. 6. 2024

Kateřina Brabencová v. r.

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji vedoucímu práce Mgr. et Mgr. Ondřeji Podeszwovi za vedení bakalářské práce. Za jeho trpělivost a důležité rady při psaní práce.

ANOTACE

Tato práce s názvem Analýza veřejného diskurzu tématu eutanázie ve vybraných letech se zabývá tématem eutanázie neboli z řeckého překladu dobrou smrtí. Jedná se o velký etický problém dřívější, ale i dnešní doby. Eutanázie byla dříve velmi tabuizovaná, v dnešní době je toto téma diskutované v celé společnosti. Práce se dělí na dvě části. První část je teoretická a druhá praktická. Teoretická část se zabývá popisem tématu eutanázie, jejím možným dělením, rozdílností od dystanázie, asistovaným sebeusmrcením, nezahájením nebo ukončením léčby a paliativní sedací, také pohledem na eutanázii v historii např. v antice, středověku a novověku, argumenty pro a proti legalizaci, právní úpravou v České republice a některých zemích. Praktická část se zabývá kvantitativním průzkumem. Jedná se o analýzu veřejného diskurzu tématu eutanázie v časopisech pomocí obsahové analýzy v článcích vydaných od roku 1993 do roku 2023. Tiskovin je celkem 9, jsou rozděleny na zdravotnické časopisy a nezdravotnické časopisy. Data jsou zaznamenány do kódovací knihy. Na konci práce jsou prezentovány výsledky průzkumu pomocí popisné statistiky v programu Microsoft Excel 10.

KLÍČOVÁ SLOVA

Eutanázie, historie, argumenty pro, argumenty proti

TITLE

Analysis of the theme Euthanasia in selected years available to public

ANNOTATION

This thesis, entitled Analysis of the public discourse on the topic of euthanasia in selected years, deals with the topic of euthanasia, or, from the Greek translation, a good death. It is a major ethical issue of the past, but also of today. Euthanasia used to be very taboo, but nowadays this topic is discussed throughout society. The thesis is divided into two parts. The first part is theoretical, and the second is practical. The theoretical part deals with a description of the topic of euthanasia, its possible division, its difference from dysthanasia, assisted suicide, not starting or stopping treatment, and palliative sedation. It also takes a look at euthanasia in history, e.g., in antiquity, the Middle Ages, and the modern era, arguments for and against legalization, legal regulation in the Czech Republic, and some countries. The practical part deals with quantitative research. It is an analysis of the public discourse on the topic of euthanasia in journals using content analysis in articles published from 1993 to 2023. There are 9 journals in total; they are divided into medical journals and non-medical journals. The data are recorded in a coding book. At the end of the paper, the results of the survey are presented using descriptive statistics in Microsoft Excel 10.

KEYWORDS

Euthanasia, history, arguments pros, arguments cons

OBSAH

Úvod	13
1 Cíle a metody práce	14
1.1 Cíl práce	14
1.2 Metody k dosažení cíle.....	14
2 Teoretická část.....	15
2.1 Pojem eutanázie a související pojmy	15
2.1.1 Eutanázie	15
2.1.2 Dystanázie.....	15
2.1.3 Asistované sebeusmrcení.....	16
2.1.4 Nezahájení nebo ukončení život udržující léčby	16
2.1.5 Paliativní sedace.....	16
2.2 Druhy eutanázií.....	16
2.3 Některé argumenty pro a proti eutanázii	18
2.3.1 Argumenty pro eutanázii	18
2.3.2 Argumenty proti eutanázii	19
2.4 Eutanázie v historii	19
2.4.1 Antika	19
2.4.2 Starověk.....	22
2.4.3 Novověk.....	23
2.5 Právní úprava v některých zemích.....	26
2.5.1 Země, kde není uzákoněná eutanázie, ani asistované sebeusmrcení	26
2.5.2 Země, kde je uzákoněná eutanázie nebo asistované sebeusmrcení	26
3 Praktická část.....	30
3.1 Cíle.....	30
3.2 Metodika.....	30
3.3 Průzkumný vzorek	31

3.4	Kategorie měření.....	32
3.5	Postup průzkumu	32
3.6	Analýza dat a zpracování výsledků	33
3.6.1	Argumenty pro a proti od roku 1993 do roku 2023.	35
3.6.2	Celkové argumenty pro a proti u všech článků.....	35
3.6.3	Argumenty pro a proti podle druhu časopisů	37
3.6.4	Argumenty pro a proti eutanázii po více letech.....	41
3.6.5	Porovnání mezi sebou	51
3.7	Výsledky.....	53
3.7.1	Zjistit, jestli se v průběhu času změnil pohled na eutanázii.	53
3.7.2	Zjistit, jestli argumenty pro a proti jsou stejné v průběhu 30 let.	54
3.7.3	Zjistit, jaký je nejčastější argument pro a proti eutanázii.	54
3.7.4	Zjistit, jestli je rozdílný pohled mezi druhy časopisů.....	54
4	Diskuze	56
5	Závěr	62
6	Použitá literatura.....	64
7	Přílohy.....	68
7.1	Seznam příloh.....	68

SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK

Obrázek 1 - Vybrané časopisy s články s tématem eutanázie v letech 1993 až 2023.....	34
Obrázek 2 - Počet článků použitých v průběhu 1993 do 2023 na téma eutanázie.....	34
Obrázek 3 - Argumenty pro eutanázii rozdělené podle druhu časopisu.....	38
Obrázek 4 - Argumenty proti eutanázii rozdělené podle druhu časopisu	40
Tabulka 1 - Počet nahlášených eutanázií za rok v Belgii (Nováková, 2023).....	27
Tabulka 2 - Počet a způsob usmrcení v Nizozemí za vybrané roky (Nováková, et al., 2023) .	28
Tabulka 3 – Počty článků v časopisech (n = 202).....	33
Tabulka 4 - Argumenty pro od roku 1993 do roku 2023	35
Tabulka 5 - Argumenty proti od roku 1993 do roku 2023	36
Tabulka 6 - Argumenty pro i proti eutanázii v letech 1993-2023.....	37
Tabulka 7 - Argumenty pro eutanázii rozdělené podle druhu časopisu	37
Tabulka 8 - Argumenty proti eutanázii rozdělené podle druhu časopisu.....	39
Tabulka 9 - Argumenty pro i proti eutanázii v letech 1993-2023 ve zdravotnických časopisech	41
Tabulka 10 - Argumenty pro i proti eutanázii v letech 1993-2023 v nezdravotnických časopisech.....	41
Tabulka 11 -Argumenty pro eutanázii z článků z roku 1993 až 1997	42
Tabulka 12 - Argumenty proti eutanázii z článků z roku 1993 až 1997	42
Tabulka 13 - Argumenty pro i proti eutanázii v letech 1993-1997.....	43
Tabulka 14 - Argumenty pro eutanázii z článků z roku 1998 až 2002	43
Tabulka 15 - Argumenty proti eutanázii z článků z roku 1998 až 2002	44
Tabulka 16 - Argumenty pro i proti eutanázii v letech 1998-2002.....	44
Tabulka 17 - Argumenty pro eutanázii z článků z roku 2003 až roku 2007	45
Tabulka 18 - Argumenty proti eutanázii z článků z roku 2003 až 2007	45
Tabulka 19 - Argumenty pro i proti eutanázii v letech 2003-2007.....	45
Tabulka 20 - Argumenty pro eutanázii z článků z roku 2008 až 2012	46
Tabulka 21 - Argumenty proti eutanázii z článků z roku 2008 až 2012	47
Tabulka 22 - Argumenty pro i proti eutanázii v letech 2008-2012.....	47
Tabulka 23 - Argumenty pro eutanázii z článků z roku 2013 až 2017	48
Tabulka 24 - Argumenty proti eutanázii z článků z roku 2013 až 2017	48
Tabulka 25 - Argumenty pro i proti eutanázii v letech 2013-2017.....	49

Tabulka 26 - Argumenty pro eutanázii z článků z roku 2018 až 2023	49
Tabulka 27 - Argumenty proti eutanázii z článků z roku 2018 až 2023	50
Tabulka 28 - Argumenty pro i proti eutanázii v letech 2018-2023.....	51
Tabulka 29 - Argumenty pro eutanázii v člancích.....	51
Tabulka 30 - Argumenty proti eutanázii v člancích.....	52
Tabulka 31 - Porovnání argumentů pro a proti v průběhu let 1993-2023	53

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK

atd.	A tak dále
CSc.	Kandidát věd
ČR	Česká republika
ČSSD	Česká strana sociálně demokratická
doc.	Docent
Dr. Phil.	Doktor filozofie
FZS	Fakulta zdravotnických studií
KDU-ČSL	Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová
MBA	Master of Business Administration
Mgr.	Magistr
MUDr.	Doktor medicíny
např.	Například
NPK	Nemocnice Pardubického kraje, a.s.
Ph.D.	Doktor
Ph.Dr.	Doktor filozofie
ÚPCE	Univerzita Pardubice
WHO	Světová zdravotní organizace
WMA	Světová lékařská asociace

ÚVOD

Bakalářská práce pojednává o tématu eutanázie neboli dobré smrti. Dříve bylo toto téma tabuizované, ale v dnešní době se stává diskutované v celé společnosti. Jedná se o velmi těžký lékařský etický problém dřívější, ale i dnešní doby. Medicína se neustále vyvíjí a lidé mají, dle výsledků výzkumu STEM/MARK z roku 2011, největší strach z nesoběstačnosti a ztráty důstojnosti. (Stem/Mark, 2011) Lidé mají strach z bolesti a chtějí být samostatní až do konce svého života. S rozvojem medicíny souvisí také vývoj paliativní péče pro nevléčitelně nemocné i větší dostupnost hospicové péče.

Smrt je součástí života a týká se každého z nás. Lidé dříve umírali převážně doma, se smrtí se setkávali mnohem častěji. Dnes se umírá převážně mimo domov. Podle statistiky v roce 2020 zemřelo ve svých domovech pouhých 30 375 z 129 289 lidí. (ÚZIS, 2021) V minulosti byla smrt považována ze přirozenou součást života, protože blízcí umírali v naprosté většině doma. Smrt však nemusí znamenat pouze negativní děj. Smrt pro člověka, který tu nechce s námi být, může znamenat vysvobození.

Práce se rozděluje na dvě části. První část je teoretická. Cílem je vysvětlit pojem eutanázie, jak se rozděluje, historii, některé argumenty a právní úpravu v některých zemích i v České republice. Často jsem čerpala z knihy od Mgr. et Mgr. Marka Orko Váchy „*Eutanázie: definice, historie, legislativa, etika.*“ V této knize je velmi pěkně popsána historie eutanázie, její možné dělení a argumenty pro a proti legalizaci. Dále z knihy od Ph.D., MUDr. Marty Munzarové „*Eutanázie, nebo paliativní péče?*“. V této knize je také velmi dopodrobna popsána historie. Z knihy od doc. Mgr. Josefa Kuřete, Dr. Phil, „*Co je eutanázie. Studie k pojmu dobré smrti.*“, jsem nejvíce čerpala vysvětlení pojmu a možné druhy eutanázie. Poté i z knihy od prof. PhDr. et PhDr. Radka Ptáčka, Ph.D., MBA a doc. MUDr. Petra Bartůňka, CSc. „*Eutanázie pro a proti.*“. Zde je velmi pěkně popsáno rozdělení eutanázie i argumenty pro a proti legalizaci. Druhá část je praktická. Cílem praktické části je analyzovat mediální diskurz pomocí obsahové analýzy na téma eutanázie, sledovat její vývoj, možné argumenty proč by měla být eutanázie legalizována nebo nikoliv, najít nejčastější argument pro legalizaci a proti legalizaci a jejich vývoj v čase. Průzkum bude prováděn pomocí článků, které byly vydány od roku 1993 do roku 2023 z devíti časopisů či novin.

1 CÍLE A METODY PRÁCE

1.1 Cíl práce

Teoretický cíl:

- Popsat problematiku eutanázie.

Průzkumnický cíl:

- Analyzovat veřejný diskurz od roku 1993 do roku 2023 na pohled eutanázie.

Dílčí cíl:

- Zjistit, jestli se v průběhu času změnil pohled na eutanázii.
- Zjistit, jestli argumenty pro a proti jsou stejné v průběhu 30 let.
- Zjistit, jaký je nejčastější argument pro a proti eutanázii.
- Zjistit, jestli je rozdílný pohled zdravotnických a nezdravotnických časopisů.

1.2 Metody k dosažení cíle

- Metodou k dosažení teoretického cíle bude rešerše dostupných textů.
- Metodou k dosažení průzkumnického cíle bude obsahová analýza veřejného diskurzu.

2 TEORETICKÁ ČÁST

Cílem teoretické části je popsat pojem eutanázie a její problematiku.

2.1 Pojem eutanázie a související pojmy

2.1.1 Eutanázie

Slovo eutanázie pochází z řeckého jazyka. Předpona εὐ (eu) se překládá jako dobrý a podstatné jméno θάνατος (thanatos) znamená smrt. Společně se překládá jako dobrá smrt. (Kuře, 2018) Někteří autoři používají překlad dobré umírání. (Heřmanová et al, 2012) Eutanázie vyvolává etické, morální i sociální rozpory. Protože je se smrtí spojena ztráta člověka, dá se hůře považovat za pozitivní věc. V historii se v Německu používal termín eutanázie místo vraždy při nacistických experimentech. Pojem eutanázie nebyla dříve spojována s milosrdným a soucitným jednáním. (Picón-jaimés et al, 2022)

Dle definice Světové lékařské asociace (WMA) je eutanázie. *„Vědomé a úmyslné provedení činu s jasným záměrem ukončit život jiného člověka za následujících podmínek: subjektem je kompetentní informovaná osoba s nevyléčitelnou chorobou, která dobrovolně požádala, aby její život byl ukončen; jednající ví o stavu této osoby a o jejím přání zemřít a koná tento skutek s prvořadným úmyslem ukončit život této osoby; a skutek je proveden se soucitem a bez osobního zisku“* (World medical association, 2015)

V dnešní době se eutanázie chápe jako jednání lékaře, kdy úmyslně zabil pacienta nebo ho ponechá zemřít na jeho vlastní žádost. Pacient nesmí být ovlivněn jinou osobou, pouze jeho vlastním rozhodnutím. Lékař se poté rozhodne podle nejlepší možnosti pro pacienta. Když lékař nejedná v nejlepším zájmu pro pacienta, tak se nejedná o eutanázii. Pro eutanázii platí, že podání smrtícího prostředku je skutečně příčinnou smrti pacienta a jednání lékaře je řešením utrpení pacienta. (Ptáček et al, 2019)

Bývá označována jako *„intencionální zabíjení.“* Problém však je, že intence neboli úmysl není v etice ani v právu jednoznačně definována, proto na jednotlivé případy není jednotné ustanovení. Jednotná definice není ani v kontinentálním a angloamerickém právu. Jurisprudence (neboli právní věda) se v kontinentálním právu zabývá úmyslem a nedbalostí. Jurisprudence se v angloamerickém právu zabývá pojmem intence. (Doležal, 2017)

2.1.2 Dystanázie

Slovo pochází z řeckého slova. Předpona δυσ (dys) znamená špatný, nedobrý, nezdařený a podstatné jméno θάνατος (thanatos) se překládá se jako smrt. Společně to znamená špatná,

nedobrá smrt. Tento výraz se používá při zdržování, odsouvání, nepřijetí smrti nebo popírání smrti, smrtelnosti. (Kuře, 2018) Lékař prodlužuje léčebnými metodami umírání pacienta, nikoliv život. Je spojována s marnou léčbou a neukončením léčby, když léčba už nikam nevede. (Juranić et al, 2023) Dystanázie je v rozporu s medicínskými zásadami. (Kuře, 2018)

2.1.3 Asistované sebeusmrcení

Asistované sebeusmrcení neboli asistovaná suicidium. (Munzarová, 2005) Znamená, že pacient sám si musí aplikovat usmrcující prostředek. Druhá osoba pouze poskytuje usmrcující látku. Tím se odlišuje od eutanázie. Druhou osobou může být kdokoliv. Kdyby se jednalo o lékaře, mluví se o lékařsky asistovaném sebeusmrcení. (Kuře, 2018) Dochází zde k větší autonomii, než u eutanázie. (Ondriová, 2021) Hlavním cílem sebeusmrcení je ukončit utrpení. (Ptáček et al, 2019)

2.1.4 Nezahájení nebo ukončení život udržující léčby

Pokud si sám pacient přeje nezahájit či ukončit léčbu, nebo lékař rozhodne, že je léčba považována za marnou nebo neadekvátní. Úmysl a jednání lékaře je ukončit léčbu a důsledkem tohoto jednání je smrt pacienta. (Ptáček et al, 2019) Nezařazuje se mezi metodu eutanázie. (Loučka et al, 2015) Rozdíl mezi ukončením nebo nezahájením léčby od eutanázie je ve smyslu jednání lékaře. Pokud lékař jedná proto, aby pacient co nejdříve zemřel, jedná se o eutanázii. Ale pokud lékař jedná ve smyslu, že pacientovi léčba nepřinese zlepšení zdravotního stavu, tak dochází k nezahájení nebo ukončení léčby. Na první pohled nemusí být patrný rozdíl. (Loučka et al, 2015)

2.1.5 Paliativní sedace

Tato metoda se využívá velmi ojediněle. A to jen tehdy, pokud je neúčinné tišení bolesti a umírající trpí ve velkých bolestech nebo trpí dušností či jinými symptomy, které se nedaří zkorigovat. Jedná se o uvedení umírajícího do hlubokého bezvědomí pomocí léků. Vše musí být domluveno s pacientem, nebo s jeho zástupcem či opatrovníkem. Paliativní sedace nezkracuje život, pacient může být kdykoliv probuzen. Cílem je nezkrátit život, ale dožít bez bolesti a bez obtíží v hlubokém spánku. Nezařazuje se mezi eutanázii. (Loučka et al, 2015) Z etického hlediska je přijatelná, pokud nefungují ostatní možnosti zbavení utrpení a bolesti. (Vácha M. O., 2019)

2.2 Druhy eutanázií

Dobrovolná/vyžádaná eutanázie: Lucidní, orientovaný pacient si na lékaři opakovaně a jednoznačně žádá usmrcení, protože nechce žít. Pacient musí mít nevyлéčitelnou nemoc a trpět

nesnesitelným utrpením. Pacient si musí nechat aplikovat usmrcující látku dobrovolně. (Kuře, 2018)

Nedobrovolná/nevyžádaná eutanázie: Lékař podá usmrcující prostředek dezorientovanému, zmatenému, nekompetentnímu pacientovi (např. kóma, těžká demence, novorozenec či malé dítě), který si nevyžádal smrt, a tudíž eutanázii nepodstupuje dobrovolně. Od pacienta nepřišla myšlenka, aby ho lékař usmrtil. Lékař musí jednat vždy v nejlepším zájmu pacienta. (Kuře, 2018)

- **Nevyžádaná eutanázie:** Může být, když předpokládáme, že byl pacient při plném vědomí a s eutanázií souhlasil.
- **Nedobrovolná eutanázie:** Znamená, když pacient nemůže souhlasit kvůli zdravotnímu stavu. Nelze určit, jestli by při vědomí souhlasil nebo ne. (Ondriová, 2021)

Nucená eutanázie: Je to nevyžádaná a nedobrovolná smrt kompetentního pacienta. Lékař usmrtí pacienta bez ohledu, jestli chce žít, či zemřít, když nevyjadřuje žádné přání. Ale pokud pacient vyjadřuje touhu žít nejde právo na život odeprít. Nesmí převážit názor druhého člověka na usmrcení pacienta, bez ohledu na vlastní přání pacienta, který chce žít a ne zemřít. (Kuře, 2018)

Aktivní eutanázii: Lékař aktivně podá usmrcující prostředek pacientovi. Tento druh eutanázie vzbuzuje více morálních kontroverzí. (Kuře, 2018) Nazývá se strategií „*přeplněné stříkačky*“. (Ondriová, 2021) Pacient má všechny informace o svém zdravotním stavu a sám se svobodně rozhodne. (Vácha M. O., 2019)

Pasivní eutanázii: Lékař nezahájí léčbu nebo udržovací léčbu ukončí. Pacient zemře na progresi onemocnění. (Šimek, 2015) Nevzbuzuje morální kontroverzi. Rozdíl mezi ukončením léčby je ten, že úmysl a jednání eutanázie je usmrtit pacienta a důsledek je smrt pacienta. (Kuře, 2018)

Nepřímá eutanázie: Nastává, když lékař podává léky proti bolesti. Lékař nepomýšlí na zkrácení života pacientovi. Podávání analgetik nese svá rizika, jako je zkrácení života nebo riziko předávkování léky. (Nováková et al, 2023) Lékař chce pomoci pacientovi zmírnit bolest. (Ondriová, 2021)

Přímá eutanázie: Lékař podá do těla usmrcující látku, která ukončí život. (Ondriová, 2021)

Nonvoluntární eutanázie: Nastává, když lékař usmrtí pacienta, který nemůže nějakým způsobem dát najevo své přání. V Nizozemsku se používá termín usmrcení „*bez explicitní žádosti*.“ Je i jiná definice. Pacient není schopen komunikovat a dát najevo své přání, nebo může komunikovat, ale není kompetentní či nemá dostatečné informace. Může být pod nátlakem, tudíž se nerozhoduje podle své svobodné vůle. (Vácha M. O., 2019)

Involuntární eutanázie: Je to stav, kdy lékař usmrtí pacienta, který může komunikovat a dát najevo svoje rozhodnutí, ale nikdy se na toto téma nebavili. Tento styl přehlíží právo každého člověka na autonomii. Právně nemusí být rozdílná s vraždou. Dle jiné definice tento stav nastává, když pacient dal sice najevo, že chce žít, ale přesto ho lékař usmrtil. (Vácha M. O., 2019)

Asistované sebeusmrcení: Z etického pohledu zařazujeme mezi eutanázii. (Ondriová, 2021) Je to stav, kdy si pacient sám podá usmrcující látku. Jiná osoba poskytne pouze látku a pacient si jí aplikuje sám bez pomoci jiné osoby. (Kuře, 2018)

2.3 Některé argumenty pro a proti eutanázii

2.3.1 Argumenty pro eutanázii

Jeden z argumentů k povolení eutanázie je možnost autonomie. Lidé by měli mít možnost se sami rozhodnout podle svého svědomí, jestli chtějí být na živu, anebo využít možnost eutanázie. Je to dobrovolné rozhodnutí o konci svého života. (Locht, 2019) Každý člověk vlastní svoje tělo. Může si s ním dělat vše, co uzná za vhodné. Jestli je utrpení a bolest ještě snesitelná, nebo už ne. (Vácha, M. O., 2019)

Dalším z argumentů k podpoře eutanázie je, že tu eutanázie byla vždy. Pouze nyní bude mít stát možnost eutanázii regulovat a kontrolovat. Každý by si nemohl dělat, co sám chce, ale má být vytvořena pravidla, za jakých okolností by se měla eutanázie provést. (Bartoň, 2020)

Dalším argumentem pro uzákonění eutanázie je, že se dnešní doba stále vyvíjí a medicína taktéž. (Suchlová, 2019) Medicína dokáže léčit i ty, které předtím neuměla. Důležité je vědět, jestli se pacientovi prodlužuje takový život, který chce dále žít. (Ptáček et al., 2019)

Zvířeti, které trpí, můžeme legálně v některých zemích provést eutanázii a ukončit život. Mezi lidmi a zvířaty jsou rozdíly, ale ne velké. Zvířeti, ale ukončujeme život kvůli lítosti a milosrdenství, aby se zbytečně netrápilo a umíralo bez bolesti. (Ptáček et al., 2019)

2.3.2 Argumenty proti eutanázii

Jeden z argumentů proti eutanázii nám připomíná, že v naší společnosti máme medicínu, zejména paliativní péči, na vysoké úrovni. Není potřeba, aby lidé trpěli bolestí. Platí, že pacient, který trpí dlouho velkými bolestmi je špatně léčen. A není potřeba ukončovat život, kvůli nesnesitelným bolestem, když se bolesti efektivně tlumí. (Vácha, 2019)

Jedním z nebezpečí, které je s eutanázií spojeno, je tzv. kluzký svah neboli efekt protržené hráze. (Ptáček et al., 2019) Znamená odchýlení se od zákona o eutanázii a jeho zneužití. Je možné riziko z posouvání hranic tolerance tohoto zákona. Příkladem může být statistika z Nizozemí. (Doležal, 2017) Počty úmrtí bez vyžádání sebeusmrcení se zvyšují. Provádí se totiž i v jiných případech než u pacientů s terminálním stádiem nemoci. (Munzarová, 2005)

Nerozpoznatelná depresivní porucha je argumentem proti eutanázii, protože ovlivňuje myšlení a jednání člověka. Často se stává, že umírající lidé nevidí smysl života a upadají do deprese, a to negativně ovlivňuje jejich jednání. Rakouský psychiatr Victor Emil Frankl byl zastáncem, že lidé, kteří mají smysl života, překonávají obtíže lépe. (Ptáček et al., 2019)

Odpůrci reagují na argument, který poukazuje na to, že mezi lidmi a zvířaty nejsou velké rozdíly. Reagují tím, že mezi nimi jsou rozdíly především v tom, že se zvíře neptá na smysl utrpení a bolesti. Zvířeti chybí vědomé rozhodnutí pro život, či smrt. Neví, že umírá. K eutanázii se přistupuje kvůli soucitu ke zvířeti. (Ptáček et al., 2019)

Je potřeba se ptát lidí, kteří eutanázii vyžadují, proč o ní uvažují. Můžeme pomoci člověku i bez možnosti eutanázie. Pokud trpí depresí či úzkostí můžeme využít psychologickou nebo psychiatrickou péči. V případě, když pacient trpí bolestmi a utrpením, je potřeba, aby pacienta vyšetřil lékař z oboru paliativní péče a zvolil vhodnou metodu, jak zmírnit bolesti. Lidé, kteří si přejí využít eutanázii, chtějí utéct sami před sebou. Neznají a nechtějí najít smysl svého života. (Svatošová et Palán, 2019)

2.4 Eutanázie v historii

2.4.1 Antika

V této době dobrá smrt nebyla spojována s lékařstvím a nebyla srovnatelná s vraždou. Spíše byl důraz kladen na umírání. (Munzarová, 2005) Většina filosofů i dramatiků byla proti aktivní eutanázii i sebevraždám, ale proti pasivní eutanázii nebyla. (Papadimitriou et al, 2007) Dobrou smrtí se rozuměla rychlá a klidná smrt bez velkého utrpení nebo padnutí v bitvě ve službách

své vlasti. Smrt byla vyvrcholením života, při němž se ukazuje kvalita života. (Loučka et al, 2015)

Ve starém Řecku lékaři odmítali léčit umírající. Když lékaři usoudili, že je léčba zbytečná a marná, přestali nemocné léčit. Lékaři tlumili pouze příznaky, nejčastěji bolest. V dnešní době se označuje tato péče za paliativní. (Haškovcová, 2000)

Pythagorejci, nástupci Pythagora (572-497 př.n.l.) nebyli zastánci eutanázie. Byli proti ní, z náboženských důvodů. Vycházeli z toho, že bohové posuzují každou duši a respektují každý život. Věřili, že každý člověk má na zemi přesně vymezenou dobu a zkrácení doby by byl velký hřích, že život je úzce spojen s utrpením a bolestí. Těžká smrt byla důsledkem hříchů z minulosti. (Munzarová, 2005) Neschvalovali ani chirurgické výkony pro záchranu života. (Papadimitriou et al, 2007)

Sokrates (470-399 př.n.l.) uvažoval tak, že strach ze smrti je nerozumný, protože smrt je bezesný spánek, ze kterého se neprobudíme. Až zemřeme, objevíme se tam, kde jsou zemřelí a setkáme se s nimi. To je důvod spíše k radosti, než smutku a strachu. Byl přesvědčen, že se dobrému člověku nemůže nic stát za života, ani po smrti. Když by člověk trpěl bolestmi a utrpením, které nic nepřináší, život by neprotahoval, ale spíše ponechal člověka v klidu zemřít přirozenou smrtí. (Munzarová, 2005) Smrt se stane vysvobozením před dlouhým a těžkým umíráním. (Picón-jaimés et al, 2022)

Platón (427-347 př.n.l.) neschvaloval a odsuzoval sebevraždy, ale ukončení života schvaloval jen v případě, když lidé trpěli velkými bolestmi a nevléčitelnými nemocemi. Byl by pro pasivní eutanazii, aktivní odsuzoval. (Papadimitriou et al, 2007) V jeho díle Faidon napsal, že člověk si může zkrátit život jen tehdy, když není jiné možnosti. Poté napsal spis Politeia, kde je radikálnější. Psal, že člověk není vděčný za život bohům, ale že člověk má své schopnosti podřídit ostatním. (Munzarová, 2005) Platón schvaloval eutanazii jen v případě nevléčitelného onemocnění, velkého utrpení, bolesti, ale i těm, co ve společnosti nejsou prospěšní. Platón byl zastáncem, že lékaři by měli léčit pouze zdravé na duchu i těle. (Basile a Nina, 2023)

Aristoteles (384-323 př.n.l.) vystupoval proti eutanazii a sebevraždám, protože to považoval za zbabělost a změkčilost, jak utéct od svých problémů. (Papadimitriou, 2007) Svoje přesvědčení nebral z náboženského hlediska. Byl názoru, že každý člověk má být produktivní pro společnost a snažit se být produktivní co nejdéle. Byl přesvědčen, že pro ctnostného člověka je velkým trestem umírat ve velké bolesti a utrpení. (Munzarová, 2005)

Epikuros (341-270 př.n.l.) byl zastáncem, že lidé, kteří se bojí zemřít nebo jsou unavení životem, páchají sebevraždy, z psychologických problémů. Souhlasil, aby lidé mohli ukončit život jen v případě nesnesitelné bolesti a utrpení. (Papadimitriou et al, 2007)

Stoikové byli pro eutanázii jen v případě, když člověk nepoznával sám sebe kvůli bolesti a onemocnění. Museli splnit dvě podmínky, aby eutanázie byla brána za rozumnou a ospravedlnitelnou. Nejprve museli mít velmi dobrou motivaci (kvůli vážnému onemocnění, zranění) a musela být žádost zvážena vůči odpovědnosti k ostatním ve společnosti. Chtěli jistotu, že na eutanázii nebudou mít nárok impulzivní lidé, kteří chtějí uniknout povinnostem. (Munzarová, 2005)

Starořecký lékař Hippokrat žil v letech mezi 460-377 př.n.l. Je mu připisováno vytvoření spisu Corpus Hippocraticum. Tento spis obsahuje Hippokratovu přísahu. Některé prameny ukazují, že spis psal některý z jeho žáků, že vychází z učení pythagorejců. Přísaha obsahuje nejzákladnější etická pravidla pro lékaře, kterými by se měl řídit. V této přísaze odmítá eutanázii. (Ptáček et al, 2019)

Úryvek Hippokratovi přísahy: „*Nepodám nikomu smrtící prostředek, ani kdyby mne o to požádal, a nikomu také nebudu radit.*“ (Ptáček et al, 2019)

Filosof Seneca napsal ve svém díle, že lidé s nevléčitelným onemocněním mají být vyřazeni ze života. (Rotter, 1999) Byl zastáncem, že život by člověk neměl milovat ani nenávidět. Měli by život vnímat někde mezi tím, a když život přestane být smysluplný, měli by život ukončit. (Picón-jaimés et al, 2022)

Doložené první zmínky o pojmu eutanázie jsou z 5. př.n.l. V té době křesťané neuznávali pojem eutanázie, protože pro ně byla smrt hříšná. Kvůli tomu nemohla být smrt dobrá ani lehká a klidná. (Vir, 1998) V pozdější době byla dobrá smrt chápána jako umírání při ochraně vlastní země, ve službách vlasti a při záchraně rodiny a přátel. Pro křesťany dobrá smrt znamenala úmrtí mučednickou smrtí. V klasické době byla dobrá smrt vnímána tehdy, když byl člověk vyrovnaný sám se sebou, se svým utrpením a nerozházely ho bolesti ani utrpení. Šlo takzvaně o vyrovnanou smrt. (Loučka et al, 2015) V některých národech má eutanázie dlouhou tradici, aby se předešlo utrpení, aby se lidé zbavili bolesti a ulehčilo se celému kolektivu. (Rotter, 1999)

V Bibli ve Starém zákoně se také píše o na tématu eutanázie v 1. knize Samuel 31:1-4. Úryvek obsahuje, jak zemřel Saul a jeho syn Jonatan. (Rotter, 1999)

1 Sam 31:1 – 4: „¹Pelištejci bojovali proti Izraeli. Izraelští muži před Pelištejci utíkali a padali pobiti v pohoří Gilbóa. ²Pelištejci se pustili za Saulem a jeho syny. I pobili Pelištejci Saulovy syny Jónatana, Abínádaba a Malkíšúu. ³Pak zesílil boj proti Saulovi. Objevili ho lukostřelci a těžce ho postřelili. ⁴Saul řekl svému zbrojnoši: „Vytas meč a probodni mě jím, než přijdou ti neobřezanci, aby mě neprobodli oni a nezneuctili.“ Zbrojnoš však nechtěl, velmi se bál. Saul tedy uchopil meč a nalehl na něj.“

A poté druhý úryvek v 2. knize Samuel 1:10 a 1:15 (Rotter, 1999)

2 Sam 1:10: „¹⁰Postavil jsem se k němu a usmrtil jsem ho. Poznal jsem, že po mém pádu stejně nebude živ. Sňal jsem mu z hlavy královskou čelenku a z paže náramek a přinesl jsem je sem svému pánu.“

2 Sam 1:15: „¹⁵David zavolal jednoho z družiny a poručil: „Přistup a sraz ho!“ A on ho ubil k smrti.“

2.4.2 Starověk

S příchodem křesťanství až do 15. století se život stal nedotknutelným a posvátným. Jakékoliv zkrácení života se považovalo za velký hřích, protože zbavuje největšího daru, který člověk dostal od Boha. (Basile a nina, 2023)

Také v tomto období dobrá smrt neměla stejný význam jako v dnešní době. Bylo to díky rozdílnému pohledu v křesťanství, islámu i židovství. V křesťanství byla smrt velkou šancí a příležitostí z hlediska posmrtného života. Nebyla však idealizována. Utrpení člověka je momentem vrcholného okamžiku v životě, kdy Bůh projevuje svou velkou moc. Nechává sestupovat svého syna Ježíše Krista do lidské podoby a skrze něho bere naše bolesti, postupné utrpení a těžkosti smrti. Lidský život je chápán jako příprava na cestu do posmrtného života. A právě smrt je vchodem do posmrtného života. Při umírání je poslední šance pochopit smysl života a završit svůj život na zemi. Zásadním momentem bylo vytvoření v literatuře i výtvarně ztvárněném umění lidské umírání neboli „*ars moriendi*.“ Mezi tímto bylo umění dobrého života neboli „*arts bene vivendi*.“ Ve středověku byla smrt směřována na moment umírání. Důležité je, aby umírající byl při smrti otevřen novým věcem. Aby v posledním okamžiku života mohl svobodně přijmout to, co nestihl během života. (Loučka et al, 2015)

2.4.3 Novověk

V Evropě se zastává názor, že dobrá smrt je, když je člověk zbaven bolesti a utrpení, protože utrpení nemá žádný smysl, a tudíž má být odstraněno. Na rozdíl od starověku, kde se kladl velký význam na smysl utrpení. (Loučka et al, 2015)

Francise Bacon zařadil, jako první, eutanázii do moderního lékařství. S vývojem vědy a pokroku zdůrazňoval, že je potřeba pomoci všem bez ohledu na potřebnost pro společnost. (Basile a Nina, 2023) V jeho díle pojednávajícím o důstojnosti a pokroku věd z roku 1605 se od starověku poprvé objevuje slovo eutanázie. Rozděluje ji na vnější a vnitřní.

- Vnější zahrnuje všechny lékařské úkony, které ulehčují umírajícímu člověku.
- Vnitřní označuje psychickou přípravu na vlastní smrt. (Virt, 1998)

Nejspíše vychází z přesvědčení, že si sám člověk může ovlivnit, zda bude mít dobrou smrt. (Virt, 1998) A mělo by se využít všech možných postupů a modernizací v lékařství, aby umírající pacient neměl bolesti a další trápení. Nejedná se o zkrácení života, ale zmírnění symptomů. Dobrá smrt pro Bacona je tam, kde není bolest a utrpení. Velkou roli hraje lékařství. (Loučka et al, 2015)

V Německu byla v roce 1895 vydána kniha Adolfa Jorsta s názvem Právo zemřít. Obsahuje návrh na milosrdnou smrt a umírání. V té době se autor nedočkal velkých ohlasů. (Haškovcová, 2000) Právnický Karl Binding a lékař Alfred Hoche napsali knihu Poskytnutí souhlasu ke zničení života, který žití není hoděn. V knize označovali, který život je hoděn životem, a který naopak ne podle vědeckých nezvratných argumentů. (Haškovcová, 2000) Brandt, osobní lékař Hitlera v lednu 1939 dostal za úkol vyřídit žádost o eutanázii pro své nemocné dítě. Sepsal stanovisko, a poté dostal spolu s Philippem Bouhlerem za úkol vyřizovat další žádosti od ostatních. Brandt a Bouhler založili skupinu lékařů, kteří měli za úkol připravit a realizovat „*program eutanázie mentálně a tělesně postižených dětí*.“ (Rokyta, 2013) V roce 1939 byla založena „*Říšská komise pro vědecký přístup k vážným chorobám daných dědičností a tělesnou konstitucí*.“ (Ptáček et al, 2019) Jeho cílem bylo najít všechny děti do tří let, které trpí vážnými genetickými onemocněními. Uložili za úkol všem porodním asistentkám, vedoucím porodnic a pediatrickým zařízením, aby ohlásili jakýkoliv výskyt, kvůli statickým účelům. Poté Říšská komise rozhodla o osudu dítěte. V červenci 1939 stejná komise dostává za úkol od Hitlera přípravu eutanázie dospělých. V říjnu 1939 jsou první žádosti o eutanázii dospělých osob. Jejich žádosti třídí 48 lékařů. V červenci 1940 byl hotový návrh „*Zákona o usmrcování asociálů a osob nezpůsobilých života*.“ Diskuze se vedly až do roku 1941. Nakonec zákon nebyl uzákoněn

kvůli strachu z nepřátelské propagandy. V roce 1941 byly zastaveny programy eutanázie osob. (Rokyta, 2013) Do konce roku 1941 bylo zabito 70 273 osob, nejvíce s mentálním onemocněním. (Munzarová, 2005) V letech 1943-1944 se začíná s eutanázií znovu i u dětí. Pod touto akcí se ukrývá i zabíjení polských a sovětských lidí, kteří nebyli schopni práce, trpěli psychiatrickým onemocněním, nebo onemocněli tuberkulózu. (Rokyta, 2013) Do konce války bylo zabito až 5000 dětí na vyhladovění, usmrcujícím prostředkem nebo podvýživou. U dospělých v dalších čtyřech letech byla prováděna „skrytá“ nebo „divoká“ eutanázie. Odhaduje se na 70 000 obětí vyhladověním, plynem nebo podáním usmrcovací látky. V dnešní době se ukazuje vztah mezi programem eutanázie a konečným řešením židovské otázky. Rozhodnutí posílat Židy do plynových komor bylo zavedeno až po zkušenostech s použitím plynu u osob s mentálním onemocněním. (Munzarová, 2005)

Nizozemský lékař Jan Hendrik van den Berg v roce 1969 napsal knihu „*Lékařská moc a lékařská etika.*“ Uvedl, že by lékaři měli být ochotni usmrtit své pacienty, kteří jsou kvůli technické vymoženosti ve vegetativním stavu. (Vácha M. O., 2019) Jedna lékařka v roce 1971 aplikovala velkou dávku morfinu své matce, která byla upoutána na invalidní vozík. Trpěla inkontinencí, žila v pečovatelském domě a opakovaně žádala o ukončení života. Lékařka byla odsouzena na roční zkušební dobu. Když se dopustí další trestné činnosti, půjde na jednotýdenní podmíněný trest. Poté byly v Nizozemsku prováděny eutanázie školenými lékaři. Pokud některý lékař skončil u soudu, bylo rozhodnutí soudu podobné jako u zmíněné lékařky. V roce 1982 byla sestavena „*Vládní komise pro eutanázii*“, která se podílela spolu s „*Ústřední komisí Královské holandské lékařské asociace*“ na vytváření podmínek k umožnění provádění eutanázie. Poté komise prováděly dohled nad dodržováním pravidel. Lékaři měli psát jako příčinu smrti eutanázii. Počty úmrtí na eutanázii chybí, protože lékaři ze začátku nepsali příčinu smrti eutanázii. (Munzarová, 2005)

Komise v roce 1981 vydala pravidla neboli „*Rotterdamská kritéria*“ pro umožnění eutanázie legálně, beztrestně. (Vácha M. O., 2019) Kritéria jsou:

- Žádost může podat jenom kompetentní pacient a žádost musí být dobrovolná a úmyslná.
- Žádost musí být opakovaná a zvážená.
- Pacient musí být informován o svém zdravotním stavu a prognóze.
- Eutanázie by měla být poslední možností, jak zbavit pacienta nesnesitelného utrpení, nejenom fyzického. Všechny možnosti zmírnění utrpení a bolesti byly neúčinné.

- Provádí jenom lékař.
- Eutanázie se musí zkonzultovat s jiným lékařem, který má zkušenosti v tomto zaměření. (Asscher E. C. A. et V de Vathorst, 2020)

Podle Richarda Feningse v roce 1989 docházelo až k 5 000 až 20 000 případů aktivní eutanázie. (Nováková et al, 2023)

V roce 1991 se v Nizozemí Vládní komise pro eutanázii rozhodla zveřejnit výsledky počtu a důvod úmrtí v roce 1990. (Vácha M. O., 2019) Výsledky byly diskutovány na konferenci v Bruselu v roce 1995. Bylo zhodnoceno, že 1000 případů je neomluvitelných a jsou příkladem „kluzkého svahu.“ Staly se podkladem pro uzákonění eutanázie a asistované sebevraždy. (Munzarová, 2005)

Kluzký svah, anglicky slippery slope neboli efekt protržené hráze, znamená provedení nechtěné a nedobrovolné eutanázie, kvůli velkým odchylkám v zákonech. (Ptáček et al, 2019)

Královská lékařská asociace se v roce 1990 rozhodla o povinném hlášení a začala pracovat na návrhu.

1. Nejprve lékař, který prováděl eutanázii nebo asistované sebeusmrcení informuje lékařského revizora pod kterého spadá. Vyplní rozsáhlý dotazník a zašle mu ho.
2. Lékařský revizor sepisuje hlášení a zasílá k okresnímu právnímu zástupci.
3. Okresní právní zástupce zhodnotí, jestli předá případ k soudu. (Vácha M. O., 2019)

Jestli lékař splnil všechny požadavky, má si být jistý, že nebude trestně stíhaný za vraždu. Tento návrh byl schválen roku 1992 pod zákonem o pohřebnictví. V roce 2001 došlo k úpravě zákona, ale podstata se neměnila. Jenom postup hlášení. Ustanovuje se nová komise, kde se posuzuje, zda lékař dodržel správný postup. Další změnou bylo umožnění provádět eutanázii a asistované sebeusmrcení u nezletilých lidí. Návrh z roku 1999. (Munzarová, 2005)

V roce 2002 se legalizovala Eutanázie. (Groenewoud et al., 2022) „*Zákon o ukončení života na žádost a asistované sebevraždě*“. Pro legální eutanázii se musí splnit podmínky:

- Lékař musí zvážit žádost pacienta, který má nesnesitelné trápení bez možnosti zlepšení.
- Konzultace s jiným nezávislým lékařem.
- Lékař má právo odmítnout provést eutanázii, protože má právo na výhradu svědomí. (Satalkar P. et S. van der Geest, 2021)

2.5 Právní úprava v některých zemích

2.5.1 Země, kde není uzákoněná eutanázie, ani asistované sebeusmrcení

Řídí se podle svého trestního zákoníku v každé zemi. Některé země dávají snížené tresty za to, že člověk zabil člověka buď ze soucitu, nebo na jeho vlastní žádost (např. Dánsko, Chorvatsko, Itálie, Norsko, Polsko, Rakousko, Rumunsko, Řecko, Španělsko či Portugalsko). (Nováková et al., 2023)

2.5.1.1 Česká republika

V České republice je eutanázie trestná. (Vácha, M. O. 2019) Soud dosud případ aktivní eutanázie neřešil. Probíhá diskuse mezi odborníky, jestli by se jednalo o vraždu podle § 140 nebo zabití podle § 141 trestního zákoníku, protože neexistuje žádná judikatura. (Doležal, 2017)

Česká lékařská komora vystupuje proti eutanázii a asistované sebevraždě. (Vácha M. O., 2019) *„Lékař u nevyлéčitelně nemocných a umírajících účinně tiší bolest, šetří lidskou důstojnost a mírní utrpení. Vůči neodvratitelné a bezprostředně očekávané smrti však nemá být cílem lékařova jednání prodlužovat život za každou cenu. Eutanazie a asistované suicidium nejsou přípustné“* (Česká lékařská komora)

V roce 2008 byl podán návrh zákona *„O důstojné smrti“* od senátorky Domšové za ČSSD. Návrh se sice týkal eutanázie a asistované sebevraždy, jenomže neobsahoval slovo eutanázie, pouze pojem důstojná smrt. (Vácha M. O., 2019) K tomuto zákonu byly vzneseny některé kritické připomínky. Potýkal se také s legislativně technickými nedostatky, které byly diskutovány v odborné komisi. V té době byla ve vládní koalici KDU-ČSL, jejíž členové byli razantně proti. Po odmítnutí návrhu přišli zástupci KDU-ČSL s novým návrhem, ve kterém řešili pouze asistované sebeusmrcení. I tento návrh byl zamítnut. (Doležal, 2017)

Další návrh byl vznesen v roce 2016 od poslancem Zlatuškou za ANO. Tento návrh zákona je stejný jako návrh od senátorky Domšové a také byl odmítnutý. S návrhem nesouhlasili ani členové etické komise ministerstva zdravotnictví. (Vácha M. O., 2019) Tento návrh nebyl projednáván a byl rovnou odmítnutý. (Hamerský, 2024)

A další návrh byl podán v roce 2020, který vedla poslankyně MUDr. Věra Procházková spolu s poslancem Lukášem Bartoněm. Tento návrh nebyl projednáván. (Hamerský, 2024)

2.5.2 Země, kde je uzákoněná eutanázie nebo asistované sebeusmrcení

Právní úprava je v každé zemi jiná, proto je v některé zemi schválena eutanázie či asistované sebeusmrcení nebo schálené obojí. (Nováková et al., 2023)

2.5.2.1 Belgie

Právní úprava Belgie umožňuje eutanázii. V případě asistované sebevraždy je právní úprava nejasná. V roce 1995 byla vytvořena „*Poradní komise pro bioetiku*.“ Komise se neshodla na právní úpravě, jen na sjednocení terminologie. (Nováková et al., 2023) V roce 2002 začal platit zákon o eutanázii. (Doležal, 2017) Byl novelizován v únoru 2014, v březnu 2020 a květnu 2022. Od začátku, kdy začal platit zákon, mohli nezletilí požádat o eutanázii pouze v případě, pokud byli způsobilí k právním věcem. Od roku 2014 se může provést eutanázie u nezletilých ve věku 16-17 let. Podmínky k provedení eutanázie pro nezletilého a dospělého člověka je rozdílná. Pro nezletilého je přísnější. (Nováková et al., 2023)

Tabulka 1 - Počet nahlášených eutanázií za rok v Belgii (Nováková, 2023)

Rok	Počet nahlášených eutanázií za rok v Belgii	Z celkového počtu, počet mladistvých
2003	235	0 osob mladších 20 let
2006	429	1 osoba mladších 20 let
2013	1807	0 osob mladších 20 let
2016	2028	2 mladší 18 let
2019	2655	1 mladší 18
2022	2966	0 osob mladších 20 let

2.5.2.2 Lucembursko

Zákon „*O eutanázii a asistované sebevraždě z roku 2009*“ obsahuje také doprovázení umírajícího a paliativní péči. Zákon umožňuje aktivní eutanázii i asistovanou sebevraždu. Lidé mohou žádat od 18 let. Ti, kteří mají opatrovníka nebo kteří jsou omezení k právním úkonům, nemohou požádat o provedení eutanázie. Zákon byl novelizován v květnu 2021. (Nováková et al., 2023)

Byla vytvořena „*Národní kontrolní a hodnotící komise*“, která dohlíží na dodržování zákona. Lidé se mohou přihlásit do registru pro případ, kdyby se jejich zdravotní stav zhoršil a nemohli by osobně podat žádost. Přihláška je časově neomezena. Když se člověk rozhodne odhlásit, může kdykoliv. Komise také informuje lékaře, kteří se starají o přihlášené pacienty. Komise každých pět let musí přihlášku aktualizovat a domluvit se s člověkem, jestli stále platí stejné podmínky. (Nováková et al., 2023)

2.5.2.3 Německo

Do roku 2015 neměli žádný zákon, který by zakazoval účast na sebevraždě. Tudiž zákon umožňoval asistenci. Lékaře omezovala pouze lékařská etika. V roce 2015 začalo platit ustanovení „§ 217 trestního zákoníku,“ které zakazuje profesionální sebeusmrcení. Zákon umožňuje usmrcení beztrestně, pokud člověk jedná bez komerčních zisků a musí to být pouze člen rodiny či blízká osoba. V roce 2017 Spolkový správní soud uzákonil, že v případě nevyléčitelného onemocnění a přítomnosti velkého utrpení, by člověk měl mít právo ukončit svůj život. Ministerstvo zdravotnictví odmítlo vydat léky na ukončení života. Spolkový ústavní soud v roce 2020 rozhodl o zrušení „§ 217 trestního zákoníku.“ Ustanovení bylo protizákonní. V červenci 2023 byly odmítnuty 2 návrhy ohledně smrtících prostředků. (Nováková et al., 2023)

2.5.2.4 Nizozemsko

Nizozemsko je první země, kde byla legalizována eutanázie, a to v roce 2002. (Zpravodaj, 2021) Viz kapitola 2.3.4.

Tabulka 2 - Počet a způsob usmrcení v Nizozemí za vybrané roky (Nováková, et al., 2023)

Počet a způsob usmrcení v Nizozemsku za rok			
Rok	Počet nahlášených eutanázií	Počet nahlášených případů asistované sebevraždy	Počet kombinace asistované sebevraždy a eutanázie
2003	1626	148	41
2009	2443	156	37
2017	6303	250	29
2022	8501	186	33

Od roku 2020 až do roku 2023 došlo k úpravám „Zákona o ukončení života na žádost a o asistované sebevraždě.“ Požádat o eutanázii může nezletilý od 12 let se souhlasem rodičů či opatrovníka. Od 16 let nemusí mít souhlas, ale musí se připojit k rozhodování. A od 18 let se nemusí rodič či opatrovník podílet na jeho rozhodnutí. (The Guardian, 2023)

2.5.2.5 Portugalsko

Dne 25. 5. 2023 byl vyhlášen „zákon č. 22/2023 Sb., upravující podmínky, za kterých není lékařsky asistované úmrtí trestné.“ Eutanázie je povolena a asistované sebeusmrcení

je zakázané. Zákon začal platit za 30 dní od vyhlášení. Přihlásit se k eutanázii může jen zletilý člověk. Vytvořila se „*Komise pro ověřování a hodnocení klinických postupů pro lékařsky asistovanou smrt*,“ která dohlíží na dodržování zákonu. (Nováková et al., 2023)

Některé země, kde je aktivní eutanázie povolena: Španělsko, Kolumbie, ... (Zpravodaj, 2021)

Některé země, kde je asistovaná sebevražda povolena: Švýcarsko a Německo, ... (Zpravodaj, 2021)

Některé země, kde je povolena eutanázie i asistované sebeusmrcení: Belgie, Kanada, Lucembursko, Nizozemsko, Austrálie, ... (Jones, R. M. et A. I. F. Simpson, 2018)

3 PRAKTICKÁ ČÁST

V této části se budu zabývat a průzkumem veřejného diskurzu na téma eutanázie ve vybraných časopisech od roku 1993 do roku 2023.

3.1 Cíle

Průzkumnický cíl:

- Analyzovat veřejný diskurz od roku 1993 do roku 2023 na pohled eutanázie.

Dílčí cíl:

- Zjistit, jestli se v průběhu času změnil pohled na eutanázii.
- Zjistit, jestli argumenty pro a proti jsou stejné v průběhu 30 let.
- Zjistit, jaký je nejčastější argument pro a proti eutanázii.
- Zjistit, jestli je rozdílný pohled zdravotnických a nezdravotnických časopisů.

3.2 Metodika

Obsahová analýza je systematické zaznamenávání obsahu textu pomocí kódů. Tato metoda se začínala objevovat již v 19. století. Byla brána jako tradiční postup analýzy dokumentu. Nejvíce se tato metoda používá v sociálních výzkumech či průzkumech. Kódy se mohou dělit na induktivní a deduktivní. Induktivní kód znamená, že kód se vytvářel během analýzy, sběru dat. Deduktivní kód znamená, že se kód vytvořil předem, již před začátkem sběru dat. Všechny kódy a výsledky se zaznamenávají do kódovací knihy. Obsahovou analýzu můžeme využít i u kvantitativního a kvalitativního výzkumu či průzkumu. Pomocí obsahové analýzy můžeme prozkoumávat velké množství dokumentů a sledovat určitý vývoj. Někteří kritici mají nedůvěru k výsledkům obsahové analýzy kvůli riziku neobjektivních výsledků. Argumentují, že texty byly psány dříve a situace ve společnosti se změnila, tudíž může text vyznít jinak než v dobu, kdy se text vydal. Ale naopak velkou výhodou je možnost mapovat uvažování o tématu v čase, a také není závislý na čase ostatních lidí. K dokumentu se můžeme kdykoliv vrátit zpátky podle potřeby. (Sedláková, 2015; Trampota et Vojtěchovská, 2010, Schneiderová, 2014)

Pro tento výzkum byla zvolena analýza veřejného diskurzu pomocí obsahové analýzy. Obvykle se tato metoda provádí v kvalitativním pojetí, ale rozhodla jsem se tento průzkum provést kvantitativní metodou. Byly vyhledávány články na téma eutanázie ve vybraných časopisech z roku 1993 do roku 2023 viz 3.3 níže průzkumný vzorek. Byly zapsány stanovené kategorie viz níže 3.4 kategorie měření. Vše bude zapisováno do kódovací knihy viz příloha pomocí induktivních kódů.

3.3 Průzkumný vzorek

Při průzkumu bylo čerpáno z devíti časopisů. Byly použity články publikované v letech 1993 až 2023. Časopisy byly vybírány tak, aby byly zastoupeny zdravotnické a nezdravotnické časopisy, aby články pokryly kompletně celých 30 let, a aby byla možnost nahlédnout do starších vydaných časopisů či novin. Dalším kritériem bylo, aby byly články zaměřené na téma eutanázie.

Mezi zdravotnické časopisy patří:

- Zdravotnické noviny
 - Týdeník pro zdravotnické profese a sociální profese. Úzce spolupracovali s odborníky v daných tématech. Vycházel od roku 1952 do roku 2020. Za rok vyšlo 52 vydání. (Periodik, 1)
- Sestra
 - Měsíčník, který vycházel pro zdravotní sestry a sociálně zdravotní personál. Byla publikována různá témata, novinky ve zdravotnictví a různé kazuistiky. Za rok vyšlo 11 vydání. (Periodik, 2) Sestra vycházela od roku 1991 do roku 2014. (Národní digitální knihovna)
- Tempus Medicorum
 - Měsíčník České lékařské komory. Je vydáván od roku 2006 po současnost. (Časopis Tempus Medicorum)
- Časopis lékařů Českých
 - Časopis je vydáván Českou lékařskou společností J. Ev. Purkyně jako vědecký časopis pro lékaře. Má nejstarší tradici. První vydání bylo v roce 1862 a od té doby stále vychází. (Pro lékaře)

Mezi nezdravotnické časopisy patří:

- Lidové noviny
 - Jedná se o nejstarší vydávané noviny v České republice, byly vydávány od roku 1893. Přináší každodenní názory na situaci ve světě a České republice. (Lidové noviny)
- Vesmír
 - První číslo vyšlo v roce 1871, od té doby vychází každý měsíc. Jedná se o vědecký časopis. (Vesmír)

- Rudé právo vycházelo do roku 1994, v roce 1995 bylo přejmenováno na Právo
 - Rudé právo se začalo vydávat v roce 1920. Do konce roku 1994 se jmenovaly tyto noviny Rudé právo a od roku 1995 se přejmenovaly na Právo. Tyto noviny spíše prezentují názory sociální demokracie, levicové strany. (Nestávalová, 2010)
- Mladá fronta Dnes
 - Noviny se vydávají každý den a nejvíce se věnují investigativní žurnalistice. (Mfdnes) Vychází od roku 1990 do současnosti. (Moravská zemská knihovna)
- Mladý svět.
 - Z týdeníku přešel na měsíčník a vychází od roku 1959 do současnosti. Můžeme zde najít informace o společnosti, kultuře a o životě v České republice. (Mladý svět)

Články budou vyhledávány pomocí národní digitální knihovny a archivů v daných časopisech.

3.4 Kategorie měření

V člancích budou vyhledávány tyto kategorie:

- Název časopisu
- Datum vydání časopisu
- Argumenty pro
- Argumenty proti

3.5 Postup průzkumu

Ve vybraných člancích budou vyhledávány argumenty pro a proti a všechny kategorie měření viz 3.4. Zapisovány budou pomocí kódů a zaznamenávány do kódovací knihy. Pracováno bude s články vydanými v letech 1993 až 2023. Využiji časopis Vesmír, Lidové noviny, Zdravotnické noviny, Sestra, Tempus Medicorum, Mladá fronta Dnes, Mladý svět, Časopis lékařů českých a Rudé právo, které v roce 1995 bylo přejmenováno na Právo. Data z kódovací knihy budou poté zpracovávány pomocí Microsoft Excel 10 popisnou statistikou a dále bude odpovídáno na průzkumný cíl a dílčí cíle.

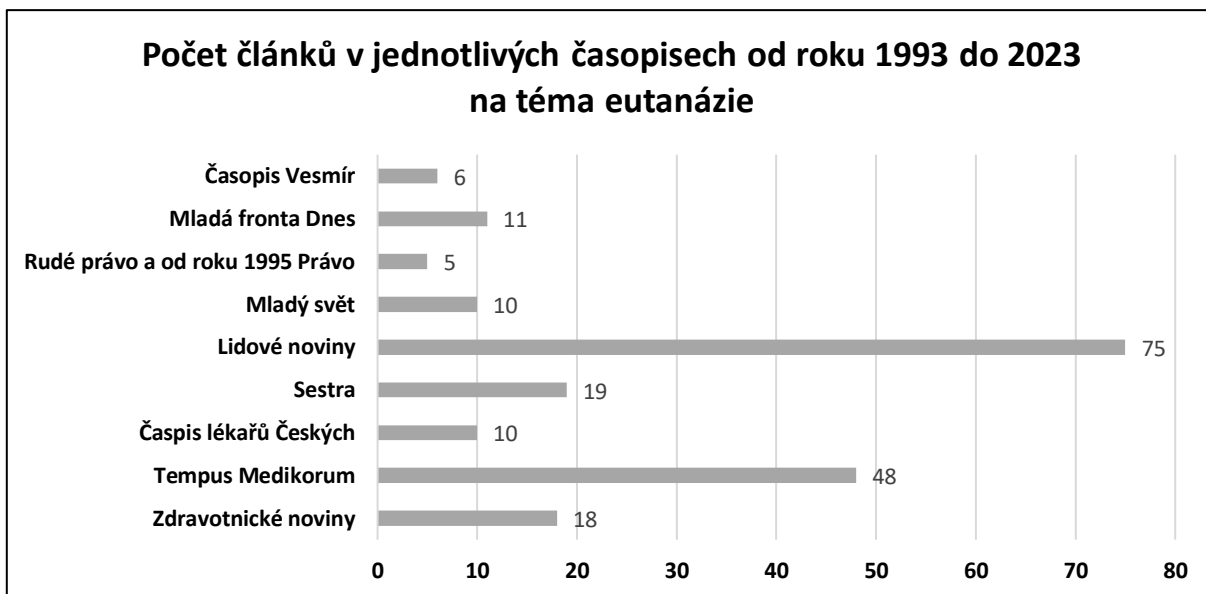
3.6 Analýza dat a zpracování výsledků

V této kapitole budu zpracovávat získaná data k vyhodnocení stanovených cílů.

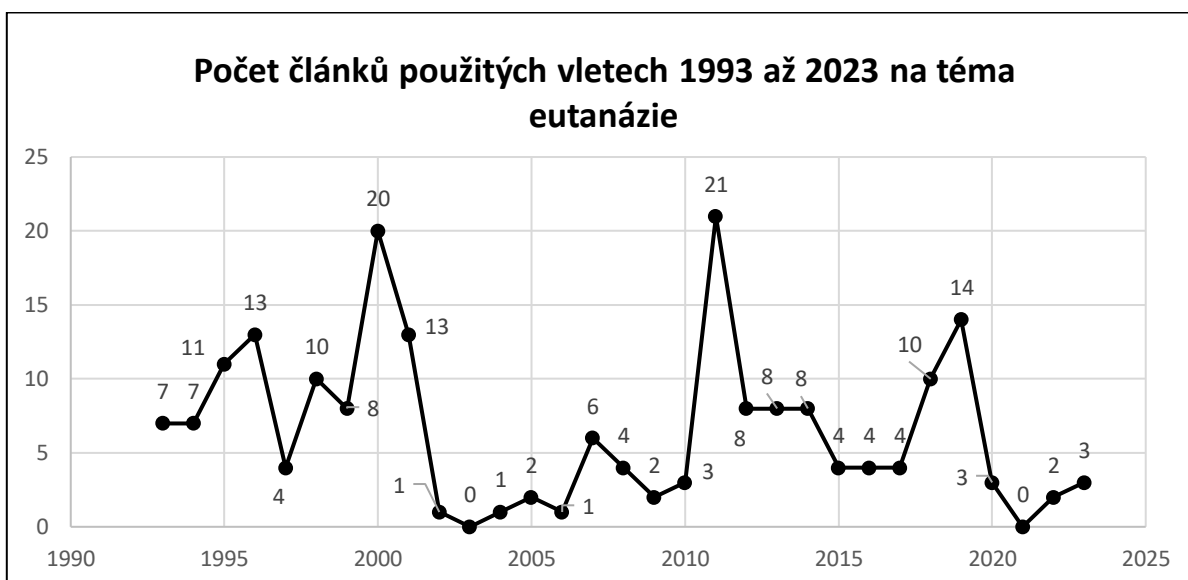
Tabulka 3 – Počty článků v časopisech (n = 202)

Počet článků od roku 1993 do roku 2023 (celkem 202)			
Nezdravotnické časopisy (celkem 107 článků)			
Časopis	Počet článků	Relativní četnost z počtu článků u nezdravotnických časopisů	Relativní četnost z počtu celého počtu článků ze všech časopisů
Časopis Vesmír	6	5,6%	3,0%
Mladá fronta Dnes	11	10,3%	5,4%
Lidové noviny	75	70,1%	37,1%
Mladý svět	10	9,3%	5,0%
Rudé právo a od roku 1995 Právo	5	4,7%	2,5%
Zdravotnické časopisy (celkem 95 článků)			
Časopis	Počet článků	Relativní četnost z počtu článků u zdravotnických časopisů	Relativní četnost z počtu celého počtu článků ze všech časopisů
Zdravotnické noviny	18	18,9%	8,9%
Sestra	19	20,0%	9,4%
Tempus Medicorum	48	50,5%	23,8%
Časopis lékařů Českých	10	10,5%	5,0%

Celkem jsem vyhledávala a zapsala 202 článků, 95 článků ze zdravotnických časopisů a 107 článků z nezdravotnických časopisů. Nejvíce článků je z Lidových novin a poté z Tempus Medicorum.

Obrázek 1 - Vybrané časopisy s články s tématem eutanázie v letech 1993 až 2023

Obrázek 2 - Počet článků použitých v průběhu 1993 do 2023 na téma eutanázie

Graf ukazuje, že v průběhu 30 let se počty článků každoročně měnily. Nejvíce publikovaných článků bylo v roce 1996, 2000, 2011 a 2019. V roce 1995 byla v Belgii vytvořena komise „Poradní komise pro bioetiku“, a také se v 1995 otevřel první lůžkový hospic v Červeném Kostelci. Je pravděpodobné, že z těchto důvodů došlo v roce 1996 k většímu počtu uveřejněných článků. V roce 2002 byla legalizována eutanázie v Nizozemí a Belgii, dlouho před tím byly vedeny velké diskuze. To je pravděpodobně důvod, proč bylo v roce 2000 uveřejněno více článků oproti jiným rokům. V roce 2011 zemřel velký zastánce eutanázie Jacob Jack Kevorkian. Byl nazýván doktor Smrt. Také může mít vliv natáčení filmu k podpoře

eutanázie od britského spisovatele Terry Pratchett. Vliv na zvýšení počtu článků mohla mít novelizace zákona v Belgii v roce 2014. V roce 2019 byl velký výkyv, nejspíše z důvodu diskuze návrhu zákona o legalizaci eutanázie, který byl navržen roku 2020. V letech 2003 a 2021 nebyl otištěn žádný článek.

3.6.1 Argumenty pro a proti od roku 1993 do roku 2023.

3.6.2 Celkové argumenty pro a proti u všech článků.

Tabulka 4 - Argumenty pro od roku 1993 do roku 2023

Argumenty pro eutanázii ze všech článků od roku 1993-2023 (n=179)	Kolikrát se opakoval	Relativní četnost
Milosrdná smrt (zbavení utrpení)	67	37,4%
Autonomie, právo zemřít	49	27,4%
Vývoj medicíny (prodlužování života)	14	7,8%
Strach (z utrpení, ze smrti, ze ztráty soběstačnosti)	11	6,1%
Důstojný odchod	10	5,6%
Nedostatečná paliativní péče	11	6,1%
Finanční stránka (snížení nákladů a personální zajištění)	7	3,9%
Provádí se stále	3	1,7%
Lidé nechtějí být druhým na obtíž	2	1,1%
Není rozdíl, mezi ukončení léčby a aktivní eutanázií	1	0,6%
Místo sebevraždy	1	0,6%
Eutanázie zvířat	1	0,6%
Vše se dá zneužít.	1	0,6%

Nejčastějším argumentem, proč by lidé schválili eutanázii, je zbavení se utrpení svého nebo někoho jiného. Druhý nejčastější argument je, že lidé mají právo se sami rozhodnout, zda chtějí žít, či ne. A třetím nejčastějším argumentem je, že medicína se stále vyvíjí, a tudíž nechtějí zbytečně prodlužovat život a být odkázané na přístroje.

Tabulka 5 - Argumenty proti od roku 1993 do roku 2023

Argumenty proti eutanázii ze všech článků od roku 1993-2023 (n=292)	Kolikrát se opakoval	Relativní četnost
Při dostatečné paliativní péči	65	22,3%
Kluzký svah	50	17,1%
Svědomy člověka	23	7,9%
Nikdo nemá právo zabít člověka	18	6,2%
Etický kodex (ČLK, Hippokratova přísaha)	17	5,8%
Neléčená deprese nebo úzkost, ztráta smyslu života	15	5,1%
Vražda	15	5,1%
Život je posvátný (od Boha, nemůžeme měnit osud)	15	5,1%
Nejedná se o dobrou smrt (důstojná, soucitná, etická)	13	4,5%
Protiklad lékařství	9	3,1%
Sociální strádání (osamělost)	9	3,1%
Riziko nedůvěry zdravotnickému personálu	7	2,4%
Možnost nesouhlasit s léčbou (negativní reverz, dříve vyslovené přání)	6	2,1%
Ještě nenastal správný čas to řešit	5	1,7%
Nejde posoudit stupně nesnesitelnosti utrpení	4	1,4%
Snížení hodnoty osobnosti v budoucnu (nebude úcta ke starým)	3	1,0%
Finanční stránka (eutanázie bude levnější než léčba, dříve dědictví)	2	0,7%
Eutanázie vede do nesvobody	2	0,7%
Lékaři by měli velkou moc	2	0,7%
Ovlivnitelnost	2	0,7%
Více informací pacientu o zdravotním stavu a o eutanázii	2	0,7%
Lidé zažili u svých blízkých pouze špatnou smrt, bez vhodné terapie	2	0,7%
Člověk není zvíře	1	0,3%
Kontakt se smrtí a utrpením přináší nový pohled na svět, patří do života	1	0,3%
Eutanázie má dopad na všechny v okolí	1	0,3%
Špatně udělaný zákon (eutanázie se dá použít jenom u kompetentních a nekompetentní mají trpět)	1	0,3%
Život stojí žít i s utrpením	1	0,3%

Nejčastější argument proti schválení eutanázie je, že při kvalitní paliativní péči nebude eutanázie potřeba. Druhým argumentem je, že lidé mají strach ze zneužití a zvětšování hranic zákona. A třetí nejčastější argument je, že lidé, kteří eutanázii vykonávají, mají svoje svědomí, které na ně časem dolehne.

Tabulka 6 - Argumenty pro i proti eutanázii v letech 1993-2023

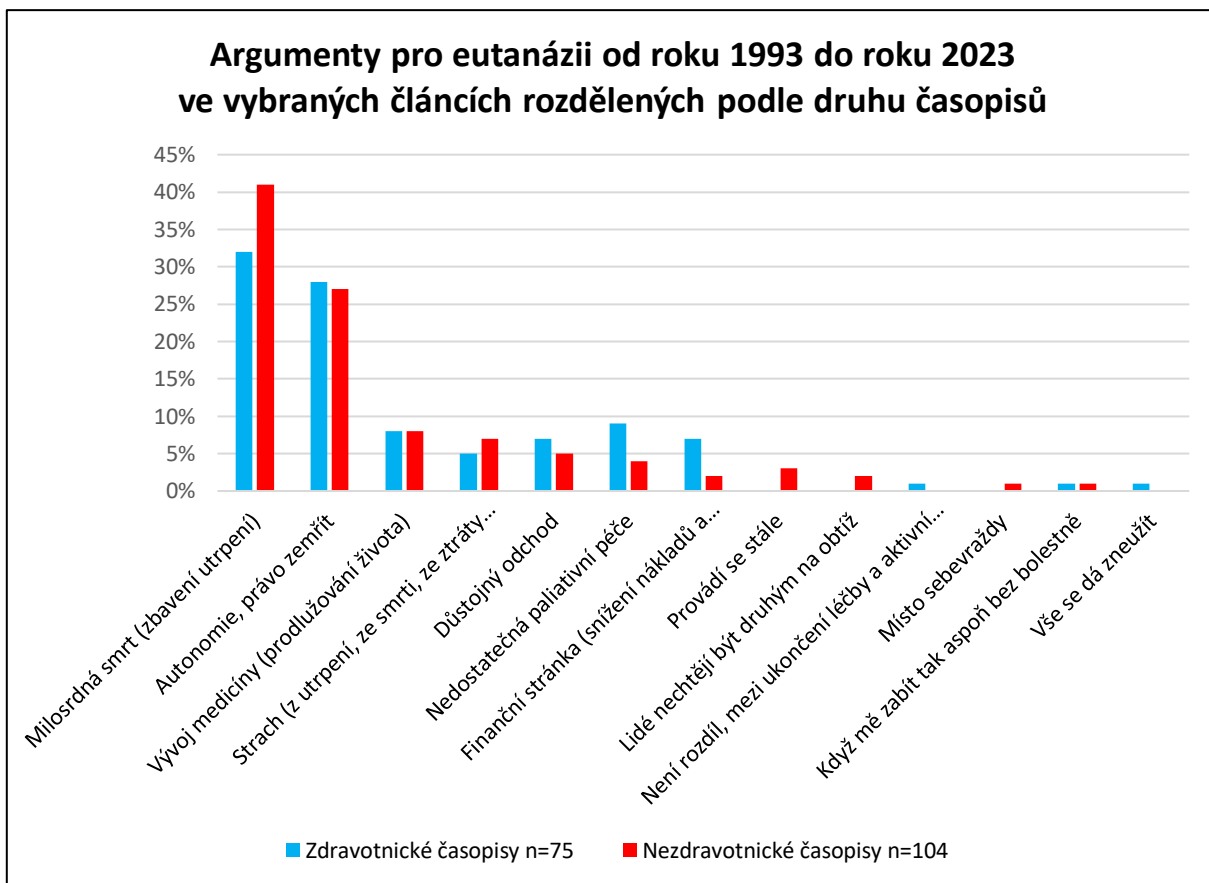
Argumenty pro i proti eutanázii v letech 1993-2023	Celkem	Relativní četnost
Celkem argumentů pro i proti	471	100%
Argumenty pro eutanázii	179	38%
Argumenty proti eutanázii	292	62%

Ze všech zkoumaných let je celkem je 471 argumentů. Více argumentů je proti eutanázii a to 62%, na podporu eutanázie pouze 38%.

3.6.3 Argumenty pro a proti podle druhu časopisů

Tabulka 7 - Argumenty pro eutanázii rozdělené podle druhu časopisu

Argumenty pro eutanázii od roku 1993 do 2023 ve vybraných článcích rozdělené podle časopisů	Zdravotnické časopisy n=75	Relativní četnost	Nezdravotnické časopisy n=104	Relativní četnost
Milosrdná smrt (zbavení utrpení)	24	32%	43	41%
Autonomie, právo zemřít	21	28%	28	27%
Vývoj medicíny (prodlužování života)	6	8%	8	8%
Strach (z utrpení, ze smrti, ze ztráty soběstačnosti)	4	5%	7	7%
Důstojný odchod	5	7%	5	5%
Nedostatečná paliativní péče	7	9%	4	4%
Finanční stránka (snížení nákladů a personální zajištění)	5	7%	2	2%
Provádí se stále	0	0%	3	3%
Lidé nechtějí být druhým na obtíž	0	0%	2	2%
Není rozdíl, mezi ukončení léčby a aktivní eutanázii	1	1%	0	0%
Místo sebevraždy	0	0%	1	1%
Když mě zabít tak aspoň bez bolestně	1	1%	1	1%
Vše se dá zneužít	1	1%	0	0%

Obrázek 3 - Argumenty pro eutanázii rozdělené podle druhu časopisu

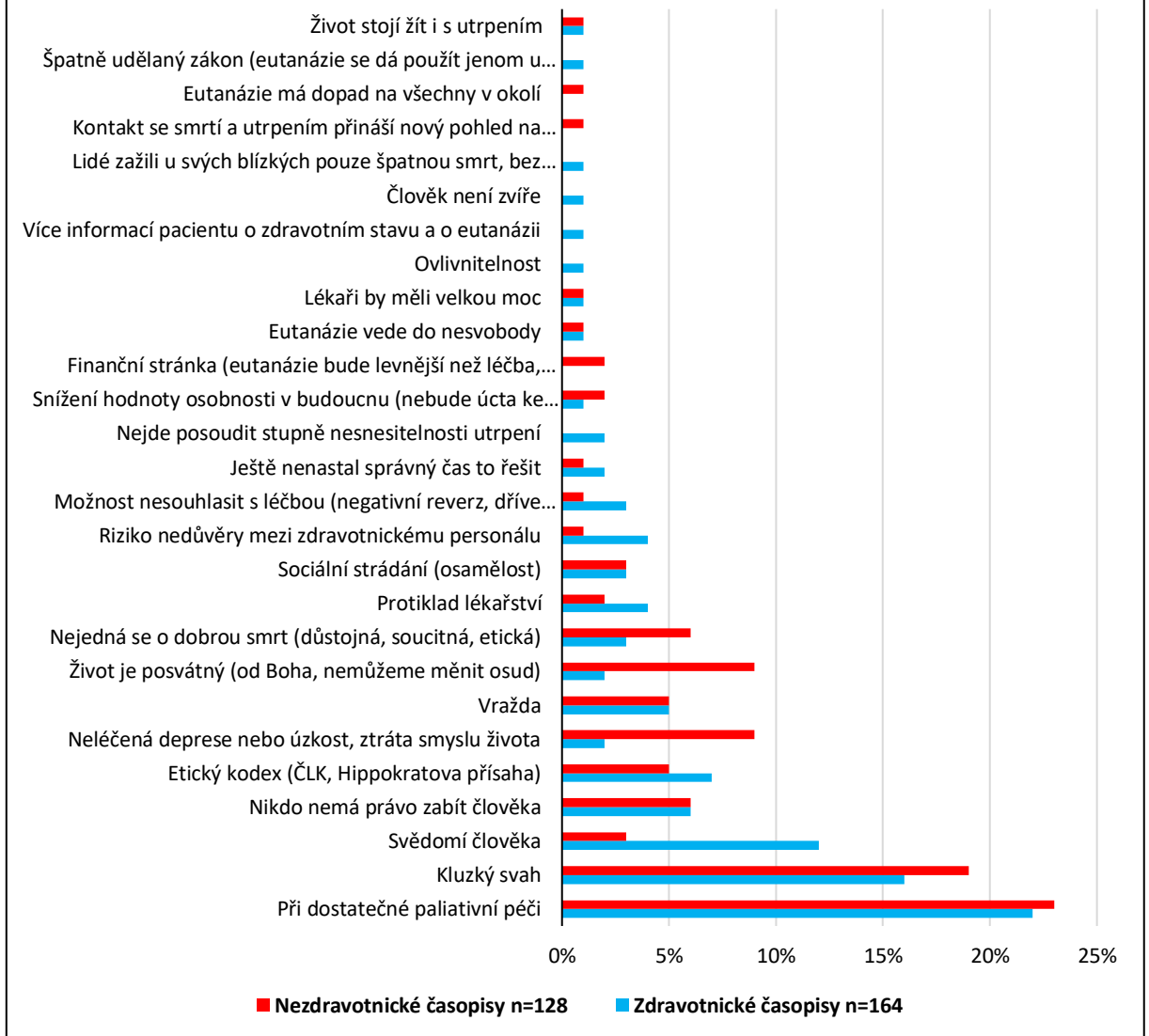
Články u nezdravotnických časopisů dávají větší důraz na zbavení bolesti a utrpení nejen fyzického, ale i psychického. Lidé se nechtějí stát ležícími pacienty, nebo se dívat na blízké, kteří se trápí a nechtějí už žít. Dále je kladen důraz na autonomii člověka, kdy se může každý rozhodnout podle své vlastní vůle. Poté mají lidé velký strach z prodlužování života, nechtějí být zbytečně na přístrojích a chtějí pokojně zemřít.

Články ve zdravotních časopisech se staví spíše proti legalizaci eutanázie. Na první pozici je argument milosrdná smrt, ale ne v takové míře jako u nezdravotnických časopisů. Možnost se rozhodnout podle své vůle, nedostatečná paliativní péče, důstojný odchod i argument ohledně finančního a personálního zabezpečení má vyšší zastoupení ve zdravotních časopisech.

Tabulka 8 - Argumenty proti eutanázii rozdělené podle druhu časopisu

Argumenty proti eutanázii od roku 1993 do roku 2023 ve vybraných článcích rozdělené podle časopisů	Zdravotnické časopisy n=164		Nezdravotnické časopisy n=128	
Při dostatečné paliativní péči	36	22%	29	23%
Kluzký svah	26	16%	24	19%
Svědomy člověka	19	12%	4	3%
Nikdo nemá právo zabít člověka	10	6%	8	6%
Etický kodex (ČLK, Hippokratova přísaha)	11	7%	6	5%
Neléčená deprese nebo úzkost, ztráta smyslu života	3	2%	12	9%
Vražda	8	5%	7	5%
Život je posvátný (od Boha, nemůžeme měnit osud)	4	2%	11	9%
Nejedná se o dobrou smrt (důstojná, soucitná, etická)	5	3%	8	6%
Protiklad lékařství	6	4%	3	2%
Sociální strádání (osamělost)	5	3%	4	3%
Riziko nedůvěry mezi zdravotnickému personálu	6	4%	1	1%
Možnost nesouhlasit s léčbou (negativní reverz, dříve vyslovené přání)	5	3%	1	1%
Ještě nenastal správný čas to řešit	4	2%	1	1%
Nejde posoudit stupně nesnesitelnosti utrpení	4	2%	0	0%
Snížení hodnoty osobnosti v budoucnu (nebude úcta ke starým)	1	1%	2	2%
Finanční stránka (eutanázie bude levnější než léčba, dříve dědictví)	0	0%	2	2%
Eutanázie vede do nesvobody	1	1%	1	1%
Lékaři by měli velkou moc	1	1%	1	1%
Ovlivnitelnost	2	1%	0	0%
Více informací pacientu o zdravotním stavu a o eutanázii	2	1%	0	0%
Člověk není zvíře	1	1%	0	0%
Lidé zažili u svých blízkých pouze špatnou smrt, bez vhodné terapie	2	1%	0	0%
Kontakt se smrtí a utrpením přináší nový pohled na svět, patří do života	0	0%	1	1%
Eutanázie má dopad na všechny v okolí	0	0%	1	1%
Špatně udělaný zákon (eutanázie se dá použít jenom u kompetentních a nekompetentní mají trpět)	1	1%	0	0%
Život stojí žít i s utrpením	1	1%	1	1%

Argumenty proti eutanázii od roku 1993 do roku 2023 ve vybraných člancích rozdělené podle časopisů

Obrázek 4 - Argumenty proti eutanázii rozdělené podle druhu časopisu

Zdravotnické články dávají větší důraz na svědomí člověka, který eutanázii provádí, a také na dostatečnou paliativní péči. Pokud bude paliativní péče na vysoké úrovni, nebude potřeba eutanázii provádět, a tudíž se nemusí legalizovat. V případě legalizace mají obavu z rizika nedůvěry ve zdravotnický personál.

V nezdravotnických časopisech mají větší zastoupení argumenty neléčená deprese, život je posvátný, nejedná se o dobrou smrt.

Oba druhy časopisů připouští velmi často možnost kluzkého svahu, zdravotnické články častěji. Mají strach z možného zneužití.

Tabulka 9 - Argumenty pro i proti eutanázii v letech 1993-2023 ve zdravotnických časopisech

Argumenty pro i proti eutanázii v letech 1993-2023 ve zdravotnických časopisech	Celkem	Relativní četnost
Celkem argumentů pro i proti	239	100%
Argumenty pro eutanázii	75	31%
Argumenty proti eutanázii	164	69%

Ve zdravotnických časopisech jsou argumenty většinou proti eutanázii a to v 69%. A argumentů je celkem 239.

Tabulka 10 - Argumenty pro i proti eutanázii v letech 1993-2023 v nezdravotnických časopisech

Argumenty pro i proti eutanázii v letech 1993-2023 v nezdravotnických časopisech	Celkem	Relativní četnost
Celkem argumentů pro i proti	232	100%
Argumenty pro eutanázii	104	45%
Argumenty proti eutanázii	128	55%

Argumentů proti eutanázii je 55% a pro eutanázii 45% z celkového počtu 232 argumentů. V nezdravotních časopisech jsou také argumenty proti eutanázii, ale ne v takové míře jako ve zdravotnických časopisech.

3.6.4 Argumenty pro a proti eutanázii po více letech

Kvůli větší přehlednosti tabulky budou články rozdělovány po 5 letech a jeden po 6 letech.

3.6.4.1 Roky 1993 až 1997

Ve vybraných časopisech je celkem 43 článků. Argumentů je celkem 114. Počet argumentů pro eutanázii je 46 a proti 68.

Tabulka 11 -Argumenty pro eutanázii z článků z roku 1993 až 1997

Argumenty pro eutanázii z článků z roku 1993 až 1997. (n=46)	Kolikrát se opakoval	Relativní četnost
Milosrdná smrt (zbavení utrpení)	12	27%
Autonomie, právo zemřít	12	27%
Vývoj medicíny (prodlužování života)	5	11%
Strach (z utrpení, ze smrti, ze ztráty soběstačnosti)	5	11%
Nedostatečná paliativní péče	5	11%
Důstojný odchod	3	7%
Finanční stránka (snížení nákladů a personální zajištění)	2	4%
Není rozdíl, mezi ukončení léčby a aktivní eutanázií	1	2%
Místo sebevraždy	1	2%

V těchto letech lidé argumentovali pro legalizaci kvůli zbavení utrpení a svobodnému rozhodnutí. Poté, že máme nedostatečnou paliativní péči o umírající a také, že medicína se stále vyvíjí a bude docházet k prodlužování nekvalitního života. Ve článcích byl zmiňován strach ze ztráty soběstačnosti, ztráty důstojnosti a nesmírně velkých bolestí.

Tabulka 12 - Argumenty proti eutanázii z článků z roku 1993 až 1997

Argumenty proti eutanázii z článků z roku 1993 až 1997. (n=68)	Kolikrát se opakoval	Relativní četnost
Kluzký svah	16	24%
Při dostatečné paliativní péči	14	21%
Nikdo nemá právo zabít člověka	10	15%
Svědomy člověka	6	8%
Etický kodex (ČLK, Hippokratova přísaha)	5	7%
Nejedná se o dobrou smrt (důstojná, soucitná, etická)	4	6%
Neléčená deprese nebo úzkost, ztráta smyslu života	2	3%
Nejde posoudit stupeň nesnesitelnosti utrpení	2	3%
Riziko nedůvěry mezi zdravotnickému personálu	2	3%
Sociální strádání (osamělosti)	2	3%
Ještě nenastal správný čas to řešit	1	2%
Život je posvátný (od Boha, nemůžeme měnit osud)	1	2%
Eutanázie vede do nesvobody	1	2%
Více informací pacientu o zdravotním stavu a o eutanázii	1	2%
Špatně udělaný zákon (eutanázie se dá použít jenom u kompetentních a nekompetentní mají trpět)	1	2%

V tomto období kladli lidé větší důraz na možné zneužití zákona. Věnovali také větší pozornost otázce paliativní péče. Buď, že máme kvalitní paliativní péči, a tudíž není potřeba vykonávat

eutanázii, nebo že je potřeba zvýšit kvalitu paliativní péče, a tím také nebude potřeba provádět eutanázii. Bude se kvalitně a efektivně zmírňovat psychické i fyzické utrpení.

Tabulka 13 - Argumenty pro i proti eutanázii v letech 1993-1997

Argumenty pro i proti eutanázii v letech 1993-1997	Celkem	Relativní četnost
Celkem argumentů pro i proti	114	100%
Argumenty pro eutanázii	46	40%
Argumenty proti eutanázii	68	60%

V těchto letech jsou argumenty pro eutanázii ve 40% ze všech článků a 60% proti legalizaci eutanázie. A celkem argumentů je 114.

3.6.4.2 Roky 1998 až 2002

V těchto 5 letech bylo napsáno ve vybraných časopisech 51 článků. Celkem je z těchto článků 118 argumentů. Pro eutanázii 51 a proti 67 argumentů.

Tabulka 14 - Argumenty pro eutanázii z článků z roku 1998 až 2002

Argumenty pro eutanázii z článků z roku 1998 až 2002. (n=51)	Kolikrát se opakoval	Relativní četnost
Milosrdná smrt (zbavení utrpení)	20	39%
Autonomie, právo zemřít	14	27%
Vývoj medicíny (prodlužování života)	4	8%
Strach (z utrpení, ze smrti, ze ztráty soběstačnosti)	4	8%
Důstojný odchod	4	8%
Nedostatečná paliativní péče	3	6%
Finanční stránka (snížení nákladů a personální zajištění)	1	2%
Provádí se stále	1	2%

Objevuje se tu opět argument jako v předešlých letech, tedy milosrdenství a právo se rozhodnout, jak si člověk přeje. Je zmiňováno, že je nedostatečná paliativní péče o pacienty s nevyléčitelným onemocněním. Medicína a věda se stále vyvíjí a může docházet k prodlužování života i proti vůli pacienta.

Tabulka 15 - Argumenty proti eutanázii z článků z roku 1998 až 2002

Argumenty proti eutanázii z článků z roku 1998 až 2002. (n=67)	Kolikrát se opakoval	Relativní četnost
Při dostatečné paliativní péči	11	16%
Kluzký svah	10	15%
Neléčená deprese nebo úzkost, ztráta smyslu života	7	10%
Nejedná se o dobrou smrt (důstojná, soucitná, etická)	6	9%
Vražda	6	9%
Svědomí člověka	5	8%
Nikdo nemá právo zabít člověka	5	8%
Život je posvátný (od Boha, nemůže měnit osud)	3	5%
Sociální strádání (osamělosti)	3	5%
Etický kodex (ČLK, Hippokratova přísaha)	3	5%
Finanční stránka (eutanázie bude levnější než léčba, dříve dědictví)	2	3%
Protiklad lékařství	1	2%
Riziko nedůvěry zdravotnickému personálu	1	2%
Lékaři by měli velkou moc	1	2%
Kontakt se smrtí a utrpením přináší nový pohled na svět, patří do života	1	2%
Eutanázie má dopad na všechny v okolí	1	2%
Život stojí žít i s utrpením	1	2%

V tomto období se začíná zvažovat možnost deprese, jako příčiny přistoupení k eutanázii. Pacient sice netrpí nesnesitelným fyzickým utrpením, ale je v depresi, nevidí smysl života a chce ho ukončit dříve. Dávají důraz na kvalitní paliativní péči, jako možnost místo eutanázie. Eutanázii berou za vraždu druhého člověka. A nikdo nemá právo nikoho zabít, i když si to přeje sám. Tady se vyskytl názor, že kontakt se smrtí přináší nový pohled na svět.

Tabulka 16 - Argumenty pro i proti eutanázii v letech 1998-2002

Argumenty pro i proti eutanázii v letech 1998-2002	Celkem	Relativní četnost
Celkem argumentů pro i proti	118	100%
Argumenty pro eutanázii	51	43%
Argumenty proti eutanázii	67	57%

Z celkového počtu 118 argumentů v letech 1998 do 2002 stoupla podpora eutanázie na 51 (43%) a snížily se počty argumentů proti na 67 (57%).

3.6.4.3 Roky 2003 až 2007

Za těchto 5 let je 10 článků, v těchto letech byl útlum tohoto tématu. Celkem je argumentů 19. Argumentů pro eutanázii je 9 a proti 10.

Tabulka 17 - Argumenty pro eutanázii z článků z roku 2003 až roku 2007

Argumenty pro eutanázii z článků z roku 2003 až 2007. (n=9)	Kolikrát se opakoval	Relativní četnost
Milosrdná smrt (zbavení utrpení)	4	44%
Autonomie, právo zemřít	2	22%
Vývoj medicíny (prodlužování života)	1	11%
Finanční stránka (snížení nákladů a personální zajištění)	1	11%
Provádí se stále	1	11%

V tomto období nebylo uveřejněno mnoho článků. Legalizace eutanázie byla doporučována kvůli zbavení bolesti a možností se rozhodnout podle své vůle.

Tabulka 18 - Argumenty proti eutanázii z článků z roku 2003 až 2007

Argumenty proti eutanázii z článků z roku 2003 až 2007. (n=10)	Kolikrát se opakoval	Relativní četnost
Při dostatečné paliativní péči	3	30%
Kluzký svah	3	30%
Riziko nedůvěry zdravotnickému personálu	2	20%
Vražda	1	10%
Možnost nesouhlasit s léčbou (negativní reverz, dříve vyslovené přání)	1	10%

Lidé mají strach z kluzkého svahu a ze ztráty důvěry mezi zdravotním personálem a pacienty. Začíná se objevovat argument, že lze nesouhlasit s léčbou v podobě negativního reverzu a dříve vysloveného přání.

Tabulka 19 - Argumenty pro i proti eutanázii v letech 2003-2007

Argumenty pro i proti eutanázii v letech 2003-2007	Celkem	Relativní četnost
Celkem argumentů pro i proti	19	100%
Argumenty pro eutanázii	9	47%
Argumenty proti eutanázii	10	53%

V těchto letech opět stoupla podpora eutanázie na 47% a argumenty proti eutanázii klesly na 53%.

3.6.4.4 Roky 2008 až 2012

Celkem článků za těchto 5 let je 38. Argumentů je celkem 72, z toho pro eutanázii 29 a proti 43.

Tabulka 20 - Argumenty pro eutanázii z článků z roku 2008 až 2012

Argumenty pro eutanázii z článků z roku 2008 až 2012. (n=29)	Kolikrát se opakoval	Relativní četnost
Milosrdná smrt (zbavení utrpení)	11	38%
Autonomie, právo zemřít	11	38%
Vývoj medicíny (prodlužování života)	1	4%
Strach (z utrpení, ze smrti, ze ztráty soběstačnosti)	1	4%
Důstojný odchod	1	4%
Nedostatečná paliativní péče	1	4%
Finanční stránka (snížení nákladů a personální zajištění)	1	4%
Provádí se stále	1	4%
Eutanázie zvířat	1	4%

Během těchto let bylo publikováno 38 článků. Nejčastější argumenty pro eutanázii jsou milosrdenství, trápení své nebo blízkých osob, a také možnost se rozhodnout podle své vůle.

Tabulka 21 - Argumenty proti eutanázii z článků z roku 2008 až 2012

Argumenty proti eutanázii z článků z roku 2008 až 2012. (n=43)	Kolikrát se opakoval	Relativní četnost
Při dostatečné paliativní péči	12	28%
Kluzký svah	7	16%
Neléčená deprese nebo úzkost, ztráta smyslu života	5	12%
Svědomy člověka	3	7%
Život je posvátný (od Boha, nemůžeme měnit osud)	3	7%
Etický kodex (ČLK, Hippokratova přísaha)	2	5%
Sociální strádání (osamělosti)	2	5%
Nejedná se o dobrou smrt (důstojná, soucitná, etická)	2	5%
Protiklad lékařství	2	5%
Vražda	1	2%
Riziko nedůvěry zdravotnickému personálu	1	2%
Možnost nesouhlasit s léčbou (negativní reverz, dříve vyslovené přání)	1	2%
Nejde posoudit stupeň nesnesitelnosti utrpení	1	2%
Člověk není zvíře	1	2%

Nejčastěji odpůrci eutanázie argumentovali tím, že dostatečná paliativní péče zastoupí eutanázii a nebude potřeba jí využívat, protože smrt eutanázií není dobrá smrt ani důstojná. Každý člověk má právo na čisté svědomí, aby si časem nevyčítal své chování, které bylo v rozporu s jeho hodnotami.

Tabulka 22 - Argumenty pro i proti eutanázii v letech 2008-2012

Argumenty pro i proti eutanázii v letech 2008-2012	Celkem	Relativní četnost
Celkem argumentů pro i proti	72	100%
Argumenty pro eutanázii	29	40%
Argumenty proti eutanázii	43	60%

Od roku 2008 do roku 2012 se zvýšil počet argumentů proti legalizaci eutanázie na 60%, stejně jako v letech 1993 až 1997.

3.6.4.5 Roky 2013 až 2017

Během těchto let je článků v časopisech 28. Argumentů je celkem 64 a pro eutanázii 22 a proti 42.

Tabulka 23 - Argumenty pro eutanázii z článků z roku 2013 až 2017

Argumenty pro eutanázii z článků z roku 2013 až 2017. (n=22)	Kolikrát se opakoval	Relativní četnost
Milosrdná smrt (zbavení utrpení)	12	55%
Autonomie, právo zemřít	5	23%
Vývoj medicíny (prodlužování života)	1	5%
Důstojný odchod	1	5%
Nedostatečná paliativní péče	1	5%
Finanční stránka (snížení nákladů a personální zajištění)	1	5%
Vše se dá zneužít	1	5%

V těchto letech se nejčastěji vyskytoval argument zbavení nesmyslného utrpení a bolesti, a poté právo se rozhodnout podle svého uvážení.

Tabulka 24 - Argumenty proti eutanázii z článků z roku 2013 až 2017

Argumenty proti eutanázii z článků z roku 2013 až 2017. (n=42)	Kolikrát se opakoval	Relativní četnost
Při dostatečné paliativní péči	13	31%
Kluzký svah	8	19%
Život je posvátný (od Boha, nemůžeme měnit osud)	7	17%
Ještě nenastal správný čas to řešit	3	7%
Vražda	3	7%
Možnost nesouhlasit s léčbou (negativní reverz, dříve vyslovené přání)	3	7%
Snížení hodnoty osobnosti v budoucnu (nebude úcta ke starým)	2	5%
Etický kodex (ČLK, Hippokratova přísaha)	2	5%
Nejedná se o dobrou smrt (důstojná, soucitná, etická)	1	2%

Nejčastější argumenty jsou jako u předchozích let. Třetí nejčastější argument je, že je život dán od Boha a my nemáme právo ho krátit. Nemáme právo do něho zasahovat a měnit. Vše řídí Bůh. I etický kodex a Hippokratova přísaha zakazuje provedení eutanázie. Lidé mají možnost podepsat negativní reverz či dříve vyslovené přání. Pokud by došlo k legalizaci eutanázie, mohla by být snížena hodnota člověka. Lidé nebudou mít úctu ke starším.

Tabulka 25 - Argumenty pro i proti eutanázii v letech 2013-2017

Argumenty pro i proti eutanázii v letech 2013-2017	Celkem	Relativní četnost
Celkem argumentů pro i proti	64	100%
Argumenty pro eutanázii	22	34%
Argumenty proti eutanázii	42	66%

V letech 2013 až 2017 se opět argumenty proti eutanázii zvýšily na 42 (66%). Zatím nejvíce do této doby. Argumentů pro eutanázii je 22 (34%). Celkový počet argumentů v těchto letech je 64.

3.6.4.6 Roky 2018 až 2023

Článků je celkem 32. Argumentů je celkem 81, z toho pro eutanázii 21 a proti 60.

Tabulka 26 - Argumenty pro eutanázii z článků z roku 2018 až 2023

Argumenty pro eutanázii z článků z roku 2018 až 2023. (n=21)	Kolikrát se opakoval	Relativní četnost
Milosrdná smrt (zbavení utrpení)	8	38%
Autonomie, právo zemřít	5	23%
Vývoj medicíny (prodlužování života)	2	10%
Lidé nechtějí být druhým na obtíž	2	10%
Důstojný odchod	1	5%
Nedostatečná paliativní péče	1	5%
Finanční stránka (snížení nákladů a personální zajištění)	1	5%
Strach (z utrpení, ze smrti, ze ztráty soběstačnosti)	1	5%

Jsou tu argumenty milosrdné smrti, autonomie a vývoje medicíny, ale i že lidé nechtějí být na obtíž rodině a raději by chtěli eutanázii než obtěžovat rodinu, blízké a všechny zúčastněné.

Tabulka 27 - Argumenty proti eutanázii z článků z roku 2018 až 2023

Argumenty proti eutanázii z článků z roku 2018 až 2023. (n=60)	Kolikrát se opakoval	Relativní četnost
Při dostatečné paliativní péči	11	18%
Svědomy člověka	9	15%
Kluzký svah	6	10%
Protiklad lékařství	6	10%
Etický kodex (ČLK, Hippokratova přísaha)	5	8%
Vražda	4	7%
Nikdo nemá právo zabít člověka	3	5%
Sociální strádání (osamělosti)	2	3%
Ovlivnitelnost	2	3%
Lidé zažili u svých blízkých pouze špatnou smrt, bez vhodné terapie	2	3%
Život je posvátný (od Boha, nemůžeme měnit osud)	1	2%
Riziko nedůvěry zdravotnickému personálu	1	2%
Možnost nesouhlasit s léčbou (negativní reverz, dříve vyslovené přání)	1	2%
Není správný čas to řešit	1	2%
Nejde posoudit stupeň nesnesitelnosti utrpení	1	2%
Snížení hodnoty osobnosti v budoucnu (nebude úcta ke starým)	1	2%
Eutanázie vede do nesvobody	1	2%
Lékaři by měli velkou moc	1	2%
Neléčená deprese nebo úzkost, ztráta smyslu života	1	2%
Více informací pacientu o zdravotním stavu a eutanázii	1	2%

V těchto letech dávají lidé důraz na paliativní péči. Dokud nebude paliativní péče na vysoké úrovni a dostupná komukoliv, není správný čas řešit eutanázii. Lidé mají možnost podepsat nesouhlas s léčbou. Osoby, které trpí, jsou hodně ovlivnitelní. Je velké riziko, že rozhodnutí není přímo od nich. Mají strach z kluzkého svahu. Někteří chtějí eutanázii jen proto, že se dosud neseťkali s dobrou smrtí s pomocí paliativní péče u svých blízkých. Nebo mají málo informací o možnostech zmírnění bolesti a eutanázie. Lékaři by šli proti etickému kodexu České lékařské komory.

Tabulka 28 - Argumenty pro i proti eutanázii v letech 2018-2023

Argumenty pro i proti eutanázii v letech 2018-2023	Celkem	Relativní četnost
Celkem argumentů pro i proti	81	100%
Argumenty pro eutanázii	21	26%
Argumenty proti eutanázii	60	74%

V těchto letech je nejvíce argumentací proti legalizaci eutanázie na 74% z celkem 81 argumentací v článkách.

3.6.5 Porovnání mezi sebou

Tabulka 29 - Argumenty pro eutanázii v článkách

Počet článků	43		51		10		38		28		32	
Argumenty pro eutanázii v článkách	1993-1997		1998-2002		2003-2007		2008-2012		2013-2017		2018-2023	
Milosrdná smrt (zbavení utrpení)	12	27%	20	39%	4	44%	11	38%	12	55%	8	38%
Autonomie, právo zemřít	12	27%	14	27%	2	22%	11	38%	5	23%	5	23%
Vývoj medicíny (prodloužení života)	5	11%	4	8%	1	11%	1	4%	1	5%	2	10%
Strach (z utrpení, ze smrti, ze ztráty soběstačnosti)	5	11%	4	8%	0	0%	1	4%	0	0%	1	5%
Důstojný odchod	3	7%	4	8%	0	0%	1	4%	1	5%	1	5%
Nedostatečná paliativní péče	5	11%	3	6%	0	0%	1	4%	1	5%	1	5%
Finanční stránka (snížení nákladů a personální zajištění)	2	4%	1	2%	1	11%	1	4%	1	5%	1	5%
Provádí se pořad	0	0%	1	2%	1	11%	1	4%	0	0%	0	0%
Lidé nechtějí být druhým na obtíž	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	2	10%
Není rozdíl, jestli ukončení léčby a aktivní eutanázii	1	2%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
Místo sebevraždy	1	2%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
Eutanázie zvířat	0	0%	0	0%	0	0%	1	4%	0	0%	0	0%
Vše se dá zneužít	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	1	5%	0	0%

V každém roce se objevuje na vysokých pozicích milosrdná smrt neboli zbavení člověka utrpení. Také i právo se rozhodnout podle svého uvážení. Vývoj medicíny je také často uváděn.

Nejvíce v letech 1993 až 1997 a poté už méně. V těchto letech je nejčastěji strach z nesoběstačnosti, bolesti a utrpení. Argument, že lidé nechtějí být na obtíž druhým se objevuje pouze v letech 2018 až 2023.

Tabulka 30 - Argumenty proti eutanázii v člancích

Počet článků	43		51		10		38		28		32	
Argumenty proti eutanázii v člancích	1993-1997		1998-2002		2003-2007		2008-2012		2013-2017		2018-2023	
Při dostatečné paliativní péči	14	21%	11	16%	3	30%	12	28%	13	31%	11	18%
Kluzký svah	16	24%	10	15%	3	30%	7	16%	8	19%	6	10%
Svědomy člověka	6	8%	5	8%	0	0%	3	7%	0	0%	9	15%
Nikdo nemá právo zabít člověka	10	15%	5	8%	0	0%	0	0%	0	0%	3	5%
Etický kodex (ČLK, Hippokratova přísaha)	5	7%	3	5%	0	0%	2	5%	2	5%	5	8%
Neléčená deprese nebo úzkost, ztráta smyslu života	2	3%	7	10%	0	0%	5	12%	0	0%	1	2%
Vražda	0	0%	6	9%	1	10%	1	2%	3	7%	4	7%
život je posvátný (od Boha, nemůžeme měnit osud)	1	2%	3	5%	0	0%	3	7%	7	17%	1	2%
Nejedená se o dobrou smrt (důstojná, soucitná, etická)	4	6%	6	9%	0	0%	2	5%	1	2%	0	0%
Protiklad lékařství	0	0%	1	2%	0	0%	2	5%	0	0%	6	10%
Sociální strádání (osamělosti)	2	3%	3	5%	0	0%	2	5%	0	0%	2	3%
Riziko nedůvěry zdravotnickému personálu	2	3%	1	2%	2	20%	1	2%	0	0%	1	2%
Možnost nesouhlasit s léčbou (negativní reverz, dříve vyslovené přání)	0	0%	0	0%	1	10%	1	2%	3	7%	1	2%
Ještě nenastal správný čas to řešit	1	2%	0	0%	0	0%	0	0%	3	7%	1	2%
Nejde posoudit stupeň nesnesitelnosti utrpení	2	3%	0	0%	0	0%	1	2%	0	0%	1	2%
Snížení hodnoty osobnosti v budoucnu (nebude účta ke starým)	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	2	5%	1	2%
Finanční stránka (eutanázie bude levnější než léčba, dříve dědictví)	0	0%	2	3%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
Eutanázie vede do nesvobody	1	2%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	1	2%
Lékaři by měli velkou moc	0	0%	1	2%	0	0%	0	0%	0	0%	1	2%
Ovlivnitelnost	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	2	3%
Více informací pacientu o zdravotním stavu a eutanázii	1	2%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	1	2%
Člověk není zvíře	0	0%	0	0%	0	0%	1	2%	0	0%	0	0%
Lidé zažili u svých blízkých pouze špatnou smrt, bez vhodné terapie	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	2	3%
Kontakt se smrtí a utrpením přináší nový pohled na svět, patří do života	0	0%	1	2%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
Eutanázie má dopad na všechny v okolí	0	0%	1	2%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
Špatně udělaný zákon (eutanázie se dá použít jenom u kompetentních a nekompetentní mají trpět)	1	2%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
Život stojí žít i s utrpením	0	0%	1	2%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%

Argument dostatečné paliativní péče se objevuje ve všech letech. Ve všech letech se také ve vysokém procentu objevuje obava z kluzkého svahu, tedy obava z možného zneužití zákona. Postupem času se zvyšoval důraz na svědomí člověka vůči provedení eutanázie. Nejčastěji je uváděn v letech 2018 až 2023. V letech 2018 až 2023 je častým argumentem, že lékařství je jejím opakem a upozorňují na etický kodex ČLK a Hippokratovu přísahu.

Tabulka 31 - Porovnání argumentů pro a proti v průběhu let 1993-2023

V letech	1993-1997		1998-2002		2003-2007		2008-2012		2013-2017		2018-2023	
Celkem článků (n=202)	43	21%	51	25%	10	5%	38	19%	28	14%	32	16%
Argumenty celkem	114	100%	118	100%	19	100%	72	100%	64	100%	81	100%
Argumenty pro	46	40%	51	43%	9	47%	29	40%	22	34%	21	26%
Argumenty proti	68	60%	67	57%	10	53%	43	60%	42	66%	60	74%

Největší počet argumentů pro legalizaci eutanázie je v letech 2003 až 2007. A nejnižší je v letech 2018 až 2023. Postupně se zvyšovala podpora a poté opět klesala. Procentuálně se argumentace proti eutanázii nikdy nesnížila pod 50%. Nejnižší byla 53%, a to v letech 2003 až 2007.

3.7 Výsledky

3.7.1 Zjistit, jestli se v průběhu času změnil pohled na eutanázii.

V letech 1993 až 1997 je celkem publikováno 43 článků, z nich vyplývá 114 argumentů. Z tohoto počtu je 46 (40%) pro podporu eutanázie a 68 (60%) argumentů proti legalizaci. V těchto letech byla spíše argumentace proti legalizaci, a to o 20%.

V letech 1998 až 2002 je celkem publikováno 51 článků, z nich vyplývá 118 argumentů. Z těchto argumentů vyplývá 51 (43%) pro eutanázii a 67 (57%) proti legalizaci eutanázie. V těchto letech stoupla podpora eutanázie o 3%.

V letech 2003 až 2007 je celkem publikováno 10 článků. Z toho je 19 argumentů pro nebo proti. Z 19 je 9 (47%) pro legalizaci a 10 (53%) proti eutanázii. V tomto roce je nejvíce argumentů pro eutanázii ze všech let.

V letech 2008 až 2012 je celkem uvedeno 38 článků. Z těchto článků vyplývá 72 argumentů. Argumentů pro legalizaci eutanázie je 29 (40%) a proti legalizaci eutanázie je 43 (60%). V těchto letech jsou stejná procenta jako v letech 1993 až 1997.

V letech 2013 až 2017 je celkem uvedeno 28 článků. V těchto letech se snižovala podpora eutanázie. Argumentů pro eutanázii je 22 (34%) a argumentů proti je 42 (66%). Je vidět větší rozdíl, než v předchozích letech.

V letech 2018 až 2023 je celkem publikováno 32 článků. Z těchto článků vyplývá 81 argumentů. Argumentů pro je 21 (26%) a proti je 60 (74%). V těchto letech je nejvíce argumentů proti legalizaci eutanázie.

3.7.2 Zjistit, jestli argumenty pro a proti jsou stejné v průběhu 30 let.

Hlavní argumenty pro uzákonění eutanázie jako milosrdná smrt, autonomie, vývoj medicíny, strach atd. jsou stále stejné. Ale v posledních šesti letech se objevuje další argument pro eutanázii, a to otázka utrpení a nebýt na obtíž ostatním.

Argumenty proti legalizaci eutanázie jsou z velké části stejné. V 90. letech se často argumentovalo možným rizikem zneužití, neboli kluzkým svahem. V období 1993 až 1997 byl kluzký svah nejčastějším argumentem. V posledních šesti letech je druhým nejčastějším argumentem proti eutanázii svědomí člověka. Ve všech letech se dává velký důraz na kvalitní paliativní péči.

3.7.3 Zjistit, jaký je nejčastější argument pro a proti eutanázii.

Nejčastějšími argumenty pro legalizaci eutanázie jsou milosrdná smrt, zbavení bolesti a utrpení člověka. V letech 1993 až 1997 a 2008 až 2012 je na stejném místě i autonomie člověka.

Nejčastější argument proti legalizaci eutanázie je dostatečná paliativní péče. V letech 1993 až 1997 se na prvním místě umístil kluzký svah. V letech 2003 až 2007 se kluzký svah umístil na stejném místě jako dostatečná paliativní péče.

3.7.4 Zjistit, jestli je rozdílný pohled mezi druhy časopisů.

Argumentace pro legalizaci

Články v nezdravotnických časopisech kladou větší důraz na legalizaci eutanázie kvůli zbavení utrpení, autonomii. Strach z utrpení, bolesti, ztráty soběstačnosti a vývoji medicíny a vědy jsou v podobném poměru jako ve zdravotnických člancích. Argumenty proti eutanázii

z nezdravotních časopisů se přiklání 104 (45%) z 239 argumentů. Články v zdravotnických časopisech dávají větší důraz na nedostačující paliativní péči a na finanční a personální stránku. Argumenty pro eutanázii ze zdravotních časopisů se přiklání pouze 75 (31%) z 239 argumentů.

Argumentace proti legalizaci

Články z nezdravotnických časopisů dávají spíše význam tomu, že život je posvátný. Dal nám ho Bůh a my nemáme právo měnit svůj osud. Co má Bůh s námi v plánu, ví pouze On. Další argument, který se vyskytuje převážně v nezdravotnických člancích je, že lidé chtějí eutanázii kvůli depresi, a ne kvůli nesnesitelnému fyzickému utrpení. Poté je zde i větší zastoupení názoru, že eutanázie není dobrá smrt. V podobném počtu jako u zdravotnických časopisů je argument dostatečná paliativní péče a názor, že nikdo nemá právo někoho zabít, že se jedná o vraždu. V menším počtu je riziko zneužití zákona neboli kluzkého svahu. Ze všech argumentů u nezdravotnických časopisů je 128 argumentů proti eutanázii, tedy 55%. Články ze zdravotnických časopisů jsou spíše proti legalizaci eutanázie, dávají důraz také na kvalitní paliativní péči. Pokud bude kvalitní paliativní péče, nebude potřeba eutanázie. Objevuje se zde více strach z kluzkého svahu. Mají obavy z nedůvěry pacientů ke zdravotníkům. Největším rozdílem mezi názory obou časopisů je argument svědomí člověka, který by eutanázii prováděl. Ve 164 člancích ze zdravotních časopisů je více argumentů proti eutanázii, a to 69%.

4 DISKUZE

Práce pojednává o tématu eutanázie neboli dobré smrti. Dobrá smrt se liší u každého člověka, každý si dobrou smrt představuje jinak. Některý člověk chce zemřít doma nebo v některém zařízení. Někdo chce zemřít sám, někdo s rodinou nebo s blízkým člověkem. Někdo chce hlavně zemřít rychle, aby neobtěžoval ostatní. Nevím, jestli jde říci, co je vlastně dobrá smrt, když pro každého člověka je představa úplně jiná, než kterou má já. Během průzkumu jsem přečetla hodně článků, které se zajímaly o toto téma. Ve velkém množství článků, bylo uvedeno, že při dobré paliativní péči pro nevléčitelně nemocné nebude potřeba vykonávat eutanázii. Lékaři dokážou zbavit bolesti a utrpení, ale zase za jakou cenu. Člověk je odkázán na léky proti bolesti, čeká na další dávku léků nebo pouze leží na posteli sám se neposadí ani nenají. Lidé mají strach z možného kluzkého svahu.

Jak se v průběhu času měnil pohled na eutanázii.

Na letech 1993 až 1997 jsou argumenty pro eutanázii zastoupeny ve 40%. V letech 1998 až 2002 procentuálně stoupají na 43%. Největší počet argumentů pro je v letech 2003 až 2007, a to 47%. Poté začaly postupně klesat na 40% v letech 2008 až 2012. V dalším období opět znovu klesly na 34% a v posledním období na 26%.

Během celé průzkumné doby procenta proti eutanázii neklesly pod 50%. V prvním období v letech 1993 až 1997 se argumenty proti eutanázii vyskytují v 60% a dalším období začaly klesat na 57%. Nejnižší hodnota byla v období v letech 2003 až 2007, procento kleslo na 53%. A další roky se počet argumentů proti eutanázii zvýšil na 66% a v posledním období na 74%. To je nevyšší počet argumentů v člancích během všech let.

Z tiskové zprávy o veřejném mínění o interrupci, eutanázii a prostituci – duben/květen 2023 z Centra pro výzkum veřejného mínění vyplývá, že lidé v roce 2007, kteří buď rozhodně souhlasí nebo spíše souhlasí zaujímá většinu, a to 58% a v roce 2023 73%. Z počtů je vidět, že lidé by souhlasili s možností legalizace eutanázie. (Centrum pro výzkum veřejného mínění, 2023)

Rozdíl mezi mým průzkumem a tiskovou zprávou je, že v tiskové zprávě by lidé souhlasili nebo spíše souhlasili s možností eutanázií a v mém průzkumu byli proti eutanázii po celou dobu. V roce 2007 bylo v tiskové zprávě z Centra pro výzkum veřejného mínění bylo pro eutanázii 58% a proti 28% a v roce 2023 bylo pro 73% a proti 20%. Tento výzkum ukazuje, že by lidé s postupem času více souhlasili s eutanázií, než v minulých let. V mém průzkumu

v období 2003 až 2007 je pro 47% a proti 53% a v období 2018 až 2023 bylo pro 26% a proti 74%. V mém průzkumu se ukazuje výsledek, že lidé čím dál více nesouhlasí s eutanázií. V minulosti byly spíše pro než v roce 2023. Mezi nimi je vidět velký rozdíl. Na rozdíl výsledku může mít vliv, že můj průzkum byl hodně zaměřen na zdravotnické články z časopisů či novin.

Argumenty pro a proti jestli jsou stejné v průběhu 30 let.

V letech 1993 až 1997 je celkem 43 (21%) článků, z toho 114 argumentů, z toho 46 pro eutanázií. Nejvíce se vyskytoval argument pro legalizaci eutanázie kvůli milosrdné smrti (27%) a autonomii (27%). Z celkového sledovaného období se nejvíce vyskytly argumenty prodlužování života (11%) spolu s obdobím od 2003 až 2007 strach z utrpení, bolesti a nesoběstačnosti (11%), nedostatečná paliativní péče (11%), není rozdíl mezi eutanázií a ukončení léčby (2%), a také že eutanázie je místo sebevraždy (2%). Argumentů proti legalizaci je 68 a nejvíce je uváděn kluzký svah neboli strach ze zneužití (24%). V tomto období se nejvíce vyskytly argumenty nikdo nemá právo zabít člověka (15%), nejedná se o dobrou smrt (6%), nejde posoudit stupeň nesnesitelného utrpení (3%) a špatně zformulovaný zákon (2%). V těchto letech byly články spíše proti legalizaci eutanázie.

V letech 1998 až 2002 je celkem 51 (25%) článků. To je nejvíce článků ze všech let. Argumentů z těchto článků je 118 a argumentů pro eutanázií je 51 a proti 67. Nejčastější argument pro eutanázií je milosrdná smrt, zbavení utrpení (39%). Nejvíce ze všech let se tu vyskytl argument důstojný odchod (8%). Z argumentů proti eutanázií je nejčastější dostatečná paliativní péče (16%). Ze všech let se tu nejvíce objevují argumenty sociální strádání (5%), spolu s lety 2008 až 2017 finanční stránka (3%), kontakt se smrtí přináší nový pohled na svět (2%), eutanázie má dopad na všechny z okolí (2%) a život stojí žít i s utrpením (2%). V těchto letech byla velké diskuze na toto téma, protože se v roce 2002 byla legalizovala eutanázie v Nizozemí. A také dochází do povědomí lidí paliativní péče.

V letech 2003 až 2007 je celkem 10 (5%) článků. To je nejméně článků ze všech let. Z těchto článků je 19 argumentů a z toho 9 pro eutanázií a 10 proti. V těchto letech se nejvíce objevoval argument pro legalizaci zbavení utrpení neboli milosrdná smrt (44). V těchto letech se nejvíce vyskytovaly argumenty finanční stránka (11%), provádí se pořád (11%) a spolu s lety 1993 až 1997 vývoj medicíny (11%). Z argumentů proti legalizaci eutanázie jsou na stejném počtu dostatečná paliativní péče (30%) a riziko kluzkého svahu (30%). Ze všech let se tu objevil argument riziko nedůvěry zdravotnickému personálu (20%), eutanázie je vražda (10%)

a možnost podepsat negativní reverz (10%). V těchto letech dochází k rozvoji paliativní péče a dostává se i do povědomí lidí.

V letech 2008 až 2012 je celkem 38 (19%) článků. Argumentů je celkem 72, z toho pro eutanázii je 29 a proti 43. Nejvíce objeované argumenty pro legalizaci eutanázie jsou milosrdná smrt (38%) a autonomie (38%). Autonomie se objevuje ve všech letech nejvíce. A také se nejvíce objevuje argument, že provádíme eutanázii zvířat (4%). Nejvíce se vyskytující argumenty proti eutanázii jsou neléčená deprese (12%) a sociální strádání (5%). Spolu s lety 1998 až 2002 že člověk není zvíře (2%).

V letech 2013 až 2017 je celkem 28 (14%) článků. V těchto letech se nejvíce objevoval argument pro eutanázii milosrdná smrt (55%). Je to i nejvyšší počet ze všech zkoumaných let. V tomto roce se vyskytl argument, že se všechno dá zneužít (5%), je to nejvíce ze všech let. Nejčastější argument proti eutanázii je dostatečná paliativní péče (31%). Je to také i nejvíce ze všech let. A potom se nejvíce ze všech průzkumných let vyskytly argumenty, že je život posvátný (17%), ještě nenastal správný čas (7%) a snížení hodnoty člověka v budoucnu (5%).

V letech 2018 až 2023 je celkem 32 (16%) článků, argumentů je celkem 81 a pro legalizaci je z toho 21 a proti 60. Nejčastější argument pro legalizaci eutanázie je milosrdná smrt (38%). Argument nechtějí být na obtíž ostatním (10%) se objevuje jenom v těchto letech. Argumentem proti legalizaci eutanázie je nejčastější dostatečná paliativní péče (18%). V těchto letech se nejvíce ze všech let objevují argumenty svědomí člověka (15%), etický kodex (8%), protiklad lékařství (10%), eutanázie vede do nesvobody (2%), lékaři by měli velkou moc (2%), ovlivnitelnost (3%), více informací pacientu o zdravotním stavu a eutanázii (2%) a lidé se setkali pouze špatnou smrtí bez terapie (3%).

Nejčastější argument pro eutanázii.

Nejčastější argument pro legalizaci eutanázie lidé udávají zbavení bolesti a utrpení člověka neboli milosrdná smrt, a to v 37,4% ze všech článků. V letech 1993 až 1997 byla autonomie na stejném místě jako milosrdná smrt, obě měly 27% ze všech článků. I v letech 2008 až 2012 byla na stejném místě i autonomie člověka s hodnotou 38% ze všech článků. Každý člověk je jedinečný a může se rozhodovat, jak sám chce. Ale kde končí svoboda člověka, když by omezoval dalšího člověka? Člověk nechce vidět blízké nebo kohokoliv jiného trpět a prodlužovat život někomu, kdo nechce už žít. Takhle by mohl zemřít v pokoji s možností být s rodinou.

V diplomové práci od Bc. Ladislavy Skácelové s názvem Eutanázie se uvádí, že nejčastější důvod k provedení eutanázie je nevyléčitelné a smrtelné onemocnění, a poté nesnesitelná bolest. (Skácelová, 2009)

V bakalářské práci od Hany Šafkové s názvem Postoj veřejnosti k eutanázii se uvádí, že nejčastější důvod proč zlegalizovat eutanázii je zbavení bolesti a utrpení. (Šafková, 2013)

V bakalářské práci od Martiny Václavíkové s názvem Eutanázie z pohledu laické veřejnosti a zdravotníků se uvádí, že nejčastější důvod, proč by respondenti byli pro legalizaci eutanázie je, zbavení nesmyslné a nesnesitelné bolesti. (Václavíková, 2020)

Nejčastější důvod k provedení eutanázie se v diplomové práci od Bc. Lenky Bártlové s názvem Eutanázie - etický a právní problém uvádí možnost přání pacienta rozhodnout se podle sebe. (Bártlová, 2016)

V mém průzkumu je nejčastějším důvodem k provedení eutanázie milosrdná smrt neboli zbavení se nesmyslné a nesnesitelné bolesti a utrpení. V pracích od Šafkové a Václavíkové je uváděn stejný nejčastější důvod, jako vychází z mého průzkumu. V práci od Skácelové je udáván nejčastější důvod nevyléčitelné a smrtelné onemocnění. V práci od Bártlové je udáván nejčastější argument k provedení eutanázie možnost přání pacienta, rozhodnout se podle sebe.

Nejčastější argument proti eutanázii.

Nejčastějším argumentem proti legalizaci eutanázie je dostatečná paliativní péče 22,3% ze všech článků. Při dostatečné paliativní péči nebude potřeba vykonávat eutanázii, protože bolest a utrpení se dá zmírňovat a potlačovat. Pouze v letech 1993 až 1997 byl v článcích na prvním místě argument kluzký svah v 24%. Kluzký svah je možné riziko zneužití ve prospěch někoho jiného než jeho samotného. Je obava z velkého počtu prováděných eutanázií. V letech 2003 až 2007 byla na stejném místě dostatečná paliativní péče a kluzký svah se 30% ze všech článků uveřejněných v těchto letech.

V bakalářské práci od Hany Šafkové s názvem Postoj veřejnosti k eutanázii se uvádí, že nejčastější důvod proč zakázat eutanázii je, kvůli riziku zneužití. (Šafková, 2013)

V diplomové práci od Bc. Zuzany Bláhové je udáván nejčastější argument proti legalizaci eutanázie možnost zneužití neboli kluzký svah. (Bláhová, 2008)

V práci od Šafkové a Bláhové je nejčastější argument proti legalizaci eutanázie možnost zneužití zákona neboli kluzký svah. V mém průzkumu byl nejčastější důvod dostatečná paliativní péče a na druhém místě možnost zneužití.

Rozdílný pohled zdravotnických a nezdravotnických časopisů.

Rozdíl mezi argumenty pro legalizaci eutanázie mezi zdravotnickými a nezdravotnickými články je, že zdravotnické články přikládají větší význam nynější nedostatečné paliativní péči (9%), kvůli úbytku personálu a nedostatku financí (7%). Nezdravotnické články se více zajímají o zbavení bolesti a utrpení (41%) a o strach z neznáma (7%). U vývoje medicíny a možnosti autonomie není velký rozdíl. U zdravotních článků má autonomie 28% a nezdravotní články 27%. Vývoj medicíny mají oba druhy časopisů stejné výsledky, a to 8%. Z celkového počtu ve zdravotních člancích 31% pro eutanázii a u nezdravotních argumentech 45%.

Rozdíl mezi argumenty proti legalizaci eutanázie mezi zdravotnickými a nezdravotnickými články je, že zdravotnické časopisy kladou větší důraz a upozorňují na svědomí člověka (12%), který by eutanázii prováděl. A také na etické kodexy a Hippokratovu přísahu (7%) a připomínají, že provedení eutanázie je protikladem lékařství (4%). Také, že po legalizaci eutanázie nebudou pacienti v takové míře věřit zdravotnímu personálu (4%) a upozorňují na možnost podepsat negativní revers a rozhodovat o své léčbě (3%). Obě dvě skupiny argumentují ve velkém počtu dostatečnou paliativní péčí. U zdravotních článků je to 22% a u nezdravotních 23%. Také je ve velkém počtu zastoupen kluzký svah, u nezdravotních článků má větší zastoupení. U zdravotních je na 16% a u nezdravotních na 19%. Nezdravotní argumenty dávají větší důraz na výskyt deprese a úzkosti (9%), že život je posvátný (9%), že se nejedná o dobrou smrt (6%). Z celkového počtu je ve zdravotních člancích 69% proti eutanázii a u nezdravotních argumentů 55%.

Část lidí chce podstoupit eutanázii kvůli nedostatečné paliativní péči a část lidí nechce legalizovat eutanázii kvůli tomu, že máme dostatečnou paliativní péči.

V bakalářské práci od Martiny Václavíkové s názvem Eutanázie z pohledu laické veřejnosti a zdravotníků se uvádí, že by zdravotníci a laici souhlasili s legalizací eutanázie. Zdravotníci v menším zastoupení, ale souhlasili by. Ani jedna ze skupin neoznačila možnost určitě ne. Nikdo z respondentů by eutanázii nezakázal. (Václavíková, 2020)

Rozdíl mezi výsledkem bakalářské práce od Martiny Václavíkové a mým je, že v mém průzkumu jsou argumenty ve větším počtu proti eutanázii, ve větším počtu u zdravotních

časopisů a v menším počtu u nezdravotních časopisů. Shodujeme se, že pro eutanázii jsou častěji laici.

V červenci roku 2011 se prováděl výzkum STEM/MARK, Umírání - Cesta domů. Uvádějí, že běžná populace a zdravotníci mají největší strach z umírání kvůli ztrátě důstojnosti, a poté kvůli bolesti. (Stem/Mark, 2011)

Výzkum STEM/MARK uvádí, že nejčastější důvody strachu z umírání jsou obavy ze ztráty důstojnosti a velké bolesti. Z mého průzkumu vyplývá, že nejčastější argument k provedení eutanázie je milosrdná smrt neboli zbavení bolesti a utrpení.

5 ZÁVĚR

Tato bakalářská práce se věnuje problematice tématu eutanázie. Práce je rozdělena na teoretickou část a praktickou neboli průzkumnou část.

V teoretické části jsem měla za cíl sepsat základní informace o eutanázii a vysvětlit pojem eutanázie. Poté jaký je rozdíl mezi asistovaným sebeusmrcením, paliativní sedací, dystanází a nezahájením nebo ukončením života udržující léčby. Sepisovala jsem různé dělení eutanázie aktivní, pasivní, vyžádané, nevyžádané, nucené, přímé, nepřímé atd. Snažila jsem se shrnout důležité argumenty pro a proti eutanázii. Mapovala jsem historii eutanázie od antiky, přes středověk a nakonec novověk. V antice žili různí filosofové, každý měl svůj osobitý pohled na smrt a eutanázii. Ve středověku došlo k velkému rozmachu křesťanské víry. Novověk je poznamenán obdobím kolem 2. světové války a informacemi z Nizozemska o legalizaci prvního zákona o eutanázii. Poslední kapitola pojednává o právních úpravách v některých zemích. V některých zemích je uzákoněna buď eutanázie, nebo asistované sebeusmrcení. Jsou země kde je povoleno vše, nebo vše zakázané. Podrobněji viz teoretická část.

V praktické části jsem měla za cíl analyzovat mediální diskurz na téma eutanázie od roku 1993 do roku 2023. Jednalo se o kvantitativní průzkum. Zapisovala jsem argumenty proč jsou autoři článků pro legalizaci eutanázie, nebo proti. Zjistit nečastější argument pro a proti legalizaci eutanázie a sledovala jejich vývoj. Články jsem sbírala z devíti časopisů: Sestra, Zdravotnické noviny, Tempus Medicorum, Časopis lékařů Českých, Lidové noviny, Vesmír, Rudé právo (od roku 1995 se název změnil na Právo), Mladá fronta Dnes a Mladý svět. Celkem jsem našla 202 článků z let 1993 až 2023. Články jsem dělila na zdravotnické a nezdravotnické a sledovala jejich pohled na eutanázii, jestli je stejný, rozdílný, nebo se vyvíjí. Data jsme sbírala pomocí Národní knihovny a archivů daných časopisů.

Jedním z dílčích cílů bylo zjistit nejčastější argument pro a proti legalizaci eutanázie. Nejčastější argument pro legalizaci autoři udávali zbavení bolesti a lítosti nad člověkem, který se trápí. Nejčastějším argumentem proti legalizaci se stala dostatečná paliativní péče. Uvádí se, že při kvalitní paliativní péči by nebylo potřeba eutanázii využívat.

Podle mého průzkumu se pohled na eutanázii v průběhu let lišil. V 90. letech byla eutanázie odsuzována. Začátkem 21. století se začalo toto téma otevírat. Bylo to důsledkem legalizace eutanázie v Nizozemí v roce 2002, rozvojem paliativní péče a větší dostupnosti hospicové péče v České republice. Autoři v člancích ve 20. letech 21. století přikládají velký význam vývoji paliativní péče.

Všechny výsledky u zvolených průzkumných cílů jsou prezentovány v předchozí kapitole viz 3.7.4 s názvem výsledky.

6 POUŽITÁ LITERATURA

- ASSCHER, Eva Constance Alida et Van de VATHORST. 2020. "First prosecution of a Dutch doctor since the Euthanasia Act of 2002: what does the verdict mean?." *Journal of medical ethics* [online]. London, Society for the Study of Medical Ethics 46 (2), 71-75 [cit. 2023-11-12]. ISSN: 1473-4257. DOI:10.1136/medethics-2019-105877.
- BARTOŇ, Lukáš. 2020. Předložili jsme zákon o eutanazii a paliativní péči. Každý člověk musí mít konečně právo volby. In: *Pirátská strana.cz* [online]. Piráti [cit. 2023-11-12]. Dostupné z: <https://www.pirati.cz/jak-pirati-pracuji/predlozili-jsme-zakon-o-eutanazii-a-paliativni-peci-kazdy-clovek-musi-mit-konecne-pravo-volby/>
- BÁRTLOVÁ, Lenka. 2016. *Eutanázie – etický a právní problém* [online]. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta. Vedoucí práce: doc. JUDr. Jaromír Harvánek, CS. Dostupné z: <https://theses.cz/id/5goqe1/>
- BASILE, G a A De NINA, 2023. The core notion of euthanasia in its primordial beginnings. *La Clinica terapeutica* [online] Roma: Societa Editrice Universo, 174(2),146-147 [cit. 2023-11-04]. ISSN: 1972-6007. DOI: 10.7417/CT.2023.2511
- BIBLE. 2017. *Český ekumenický překlad. Česká biblická společnost*. 1392 s. ISBN: 978-80-7545-052-4
- BLÁHOVÁ, Zuzana. 2008. *Eutanázie – ano či ne?* [online]. Diplomová práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Fakulta humanitních studií. Vedoucí práce: MUDr. Peter Kováčik. Dostupné z: <https://digilib.k.utb.cz/handle/10563/5838>
- CENTRUM PRO VÝZKUM VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ, 2023. *Tisková zpráva - Veřejné mínění o interrupci, eutanazii a prostituci* [online]. cvvm.soc.cas.cz [cit. 2024-09-03]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a5653/f9/ov230620.pdf
- ČASOPIS TEMPUS MEDICORUM. *Časopis Tempus Medicorum* [online]. lkcr.cz [cit. 2024-17-02]. Dostupné z: <https://www.lkcr.cz/casopis-a-webove-stranky-clk>
- ČESKÁ LÉKAŘSKÁ KOMORA. *Stavovský předpis České lékařské komory č. 10* [online]. lkcr.cz [cit. 2023-11-26]. Dostupné z: <https://www.lkcr.cz/stavovske-predpisy-clk>
- DOLEŽAL, Adam. 2017. *Eutanázie a rozhodnutí na konci života: právní aspekty. Právo - etika - společnost*. Praha: Academia. 288 s. ISBN 978-80-200-2687-3.
- GROENEWOUD, A. et al. 2022. The ethics of euthanasia in dementia: A qualitative content analysis of case summaries (2012-2020). *Journal of the American Geriatrics Society* [online]. New York, 70 (6), 1704–1716 [cit. 2023-11-12]. ISSN: 1532-5415. DOI: 10.1111/jgs.17707
- HAMERSKÝ, Milan. 2024. *Kdo jsme, co prosazujeme a proč* [online]. Proeutanazii.cz [cit. 2024-2-16]. Dostupné z: <https://www.proeutanazii.cz/cz/articles/detail/33/kdo-jsme-co-prosazujeme-a-proc>
- HAŠKOVCOVÁ, Helena. 2000. *Thanatologie: nauka o umírání a smrti*. Praha: Galén. 244 s. ISBN 80-7262-034-7.

- HEŘMANOVÁ, J. et al. 2012. *Etika v ošetrovatelské praxi*. Praha: Sestra (Grada). 200 s. ISBN 978-80-247-3469-9.
- JONES, R. M. et A. I. F. SIMPSON, 2018. Medical Assistance in Dying: Challenges for Psychiatry. *Frontiers in psychiatry* [online]. Switzerland, 10 (9), 678 [cit. 2023-11-25]. ISSN: 1664-0640. DOI: 10.3389/fpsy.2018.00678.
- JURANIĆ, B. et al. 2023. “(Dis)Agreement with Dysthanasia, Religiosity and Spiritual Experience as Factors Related to Nurses' Workload during End-of-Life Care.” *International journal of environmental research and public health* [online] Basel: MDPI 20 (2) 955 [cit. 2023-11-05] ISSN: 1660-4601. DOI:10.3390/ijerph20020955.
- KUŘE, Josef. 2018. *Co je eutanazie: studie k pojmu dobré smrti*. Praha: Academia. Právo – etika – společnost. 297 s. ISBN 978-80-200-2762-7.
- LIDOVÉ NOVINY. *O lidových novinách* [online]. lidovenoviny.cz [cit. 2024-17-02]. Dostupné z: <https://www.lidovenoviny.cz/>
- LOCHT, Yves de. 2019. *Eutanazie: má každý právo na smrt?: skutečné případy lékaře, který umožňuje důstojný odchod*. Přeložil Lucie ČAPKOVÁ. Klokán (Alpress). Frýdek-Místek: Alpress. 200 s. ISBN 978-80-7633-090-0.
- LOUČKA, M. et al. 2015. *Eutanazie: víme, o čem mluvíme? 2.*, přepracované vydání. Praha: Cesta domů. 56 s. ISBN 978-80-88126-08-9.
- MAGAZINY. *Mladý svět* [online]. magaziny.cz [cit. 2024-17-02]. Dostupné z: <https://mlady-svet.magaziny.cz/>
- MF DNES. *O MF Dnes* [online]. mfdnes.cz [cit. 2024-17-02]. Dostupné z: <https://www.mfdnes.cz/?showhp=1#vyber-predplatneho>
- MORAVSKÁ ZEMSKÁ KNIHOVNA. *Mladá fronta Dnes* [online]. digitalniknihovna.cz [cit. 2024-17-02]. Dostupné z: <https://www.digitalniknihovna.cz/mzk/periodical/uuid:3b01ffd0-2977-11e2-a433-005056827e52>
- MUNZAROVÁ, Marta. 2005. *Eutanazie, nebo paliativní péče?* Praha: Grada. 108 s. ISBN 80-247-1025-0.
- NÁRODNÍ DIGITÁLNÍ KNIHOVNA. *Sestra* [online]. ndk.cz [cit. 2024-17-02]. Dostupné z: <https://ndk.cz/periodical/uuid:a24b4a90-818b-11e7-aab4-005056827e52>
- NESTÁVALOVÁ, Petra. 2010. *Společenské a politické odlišnosti v jazyku a stylu publicistiky různých politických období* [online]. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Filozofická fakulta. Ústav bohemistiky. Vedoucí práce. doc. PaedDr. Bohumila Junková, CSc. Dostupné z: https://theses.cz/id/w8mxuf/BAKALARSKA_PRACE.pdf
- NOVÁKOVÁ, M. et al. 2023. Srovnání právní úpravy eutanazie a asistované sebevraždy ve vybraných státech. *Srovnávací studie* [online]. Kancelář Poslanecké sněmovny, 5. 389, 77 s. [cit. 2023-10-07]. ISSN. 2533-4131

- ONDŘIOVÁ, Iveta. 2021. *Etické problémy a dilemata v ošetrovatelské praxi*. Přeložil Ludmila MÍČOVÁ. Praha: Sestra (Grada). 144 s. ISBN 978-80-271-1696-6.
- PAPADIMITRIOU, J. D. et al. 2007. Euthanasia and suicide in antiquity: viewpoint of the dramatists and philosophers. *Journal of the Royal Society of Medicine* [online]. Royal Society Of Medicine, 100(1), 25–28 [cit. 2023-11-05]. ISSN: 1758-1095. DOI: 10.1258/jrsm.100.1.25.
- PERIODIK, 1. *Zdravotnické noviny* [online]. periodik.cz [cit. 2024-17-02]. Dostupné z: <https://www.periodik.cz/predplatne/casopis.php?akce=titul&titul=2255>
- PERIODIK, 2. *Sestra* [online]. periodik.cz [cit. 2024-17-02]. Dostupné z: <https://www.periodik.cz/predplatne/casopis.php?akce=titul&titul=117>
- PICÓN-JAIMES Y. A. et al. 2022. Euthanasia and assisted suicide: An in-depth review of relevant historical aspects. *Annals of medicine and surgery* [online]. Londýn: Surgical Associates Ltd. 75 (). [cit. 2023-11-04]. ISSN: 2049-0801. DOI: 10.1016/j.amsu.2022.103380.
- PRO LÉKAŘE. *Časopis lékařů českých – Informace o časopisu* [online]. prolekare.cz [cit. 2024-17-02]. Dostupné z: <https://www.prolekare.cz/casopisy/casopis-lekaru-ceskych/informace>
- PTÁČEK, R. et al. 2019. *Eutanazie – pro a proti*. Praha: Mladá fronta. Edice celoživotního vzdělávání ČLK. 445 s. ISBN 978-80-204-5339-6.
- ROKYTA, Jan. 2013. Nacisté, křesťané a eutanazie. In: *Theologická revue.cz* [online]. Univerzita Karlova, Husitská teologická fakulta [cit. 2023-10-08]. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/10195/54566>.
- ROTTER, Hans. 1999. *Důstojnost lidského života: [základní otázky lidské etiky]*. Cesty (Vyšehrad). Praha: Vyšehrad. 112 s. ISBN isbn80-7021-302-7.
- SATALKAR, Priya et Sjaak van der GEEST. 2021. “Divergent Views and Experiences Regarding 'Completed Life' and Euthanasia in the Netherlands.” *Omega* [online]. Westport, Conn., Greenwood Periodicals, 28 (302228211066681), [cit. 2023-11-12]. ISSN: 1541-3764. DOI: 10.1177/00302228211066681.
- SEDLÁKOVÁ, Renáta. 2014. *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*. Žurnalistika a komunikace. Praha: Grada. 548 s. ISBN 978-80-247-3568-9.
- SCHNEIDEROVÁ, Soňa. 2015. *Analýza diskurzu a mediální text*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum. 166 s. ISBN 978-80-246-2884-4.
- SKÁCELOVÁ, Ladislava. 2009. *Eutanazie* [online]. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, Lékařská fakulta. Vedoucí práce: Mgr. Josef Kuře, Dr.phil.. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/f0c90/>.
- STEM/MARK. 2011. *Prezentace z exkluzivního výzkumu pro Cestu domů: Smrt a péče o umírající. Pohled laické i zdravotnické veřejnosti*. [online] Stem/Mark a. s. [cit. 2024-05-04].

Dostupné z: <https://www.umirani.cz/sites/default/files/2023-04/cesta-domu-zprava-umirani-a-pece-o-nevylecitelne-nemocne-2011.pdf>

SUCHLOVÁ, Gabriela. 2019. Návrh zákona o eutanazii míří do Sněmovny. *Tempus Medicorum* [online]. Česká lékařská komora, 28 (11), 33-35 [cit. 2023-12-21]. ISSN: 1214-7524.

SVATOŠOVÁ, Marie et Aleš PALÁN. 2019. *Neboj se vrátit domů*. Druhé vydání. Praha: Kalich. 244 s. ISBN 978-80-7017-278-0.

ŠAFKOVÁ, Hana. 2013. Postoj veřejnosti k eutanázii [Online]. Bakalářská práce. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta. Vedoucí práce: Mgr. Andrea Preissová Krejčí, Ph.D.. Dostupné z: <https://theses.cz/id/icau7q/00177376-221942438.pdf>

ŠIMEK, Jiří. 2015. *Lékařská etika*. Praha: Grada Publishing. 224 s. ISBN 978-80-247-5306-5.

The GUARDIAN, 2023, *Netherlands to broaden euthanasia rules to cover children of all ages* [online]. The Guardian [cit. 2023-11-25]. Dostupné: <https://www.theguardian.com/society/2023/apr/14/netherlands-to-broaden-euthanasia-rules-to-cover-children-of-all-ages>

TRAMPOTA, Tomáš et Martina, VOJTĚCHOVSKÁ. 2010. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál. 296 s. ISBN 978-80-7367-683-4.

ÚZIS, 2021. *Zemřelí 2020* [online]. uzis.cz [cit. 2024-05-04]. Dostupné z: <https://www.uzis.cz/res/f/008370/demozem2020.pdf>

VÁCLAVÍKOVÁ, Martina. 2020. Eutanazie z pohledu laické veřejnosti a zdravotníků [Online]. Bakalářská práce. Brno: Masarykova univerzita, Lékařská fakulta. Vedoucí práce: PhDr. Simona Saibertová, Ph.D.. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/qh8ug/>

VÁCHA, Marek Orko. 2019. *Eutanazie: definice, historie, legislativa, etika*. Praha: Grada Publishing. 112 s. ISBN 978-80-271-2575-3.

VÁCHA, Marek Orko. 2019. Argumenty proti legalizaci eutanazie. In: *Eutanazie.cz* [online]. Sdružení sv. J.N. Neumanna v Prachaticích [cit. 2023-11-12]. Dostupné z: <https://eutanazie.cz/clanky-a-prednasky/marek-vacha-argumenty-proti-legalizaci-eutanazie/>

VESMÍR. *Historie časopisu* [online]. vesmir.cz [cit. 2024-17-02]. Dostupné z: <https://vesmir.cz/cz/o-nas/historie-casopisu/>

VIRT, Günter. 2000. *Žít až do konce*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad. 95 s. ISBN 80-7021-330-2.

WORLD MEDICAL ASSOCIATION, 2015. *WMA Declaration on Euthanasia and Physician-assisted Suicide* [online]. wma.net [cit. 2023-11-04]. Dostupné z: <https://www.wma.net/policies-post/declaration-on-euthanasia-and-physician-assisted-suicide/>

ZPRAVODAJ, 2021. *Eutanazii uznává jen několik zemí, v Evropě státy Beneluxu* [online]. mednews.cz [cit. 2023-11-25]. Dostupné z: <https://www.mednews.cz/eutanazii-uznava-jen-nekolik-zemi-v-evrope-staty-beneluxu/>

7 PŘÍLOHY

7.1 Seznam příloh

Příloha č. 1 - Kódovací kniha

Příloha č. 1 – Kódovací kniha

Číslo	Časopis	Datum	Argumenty pro	Argumenty proti
1.	Časopis lékařů českých	05.04.1993		Při dostatečné paliativní péči
2.	Časopis lékařů českých	08.03.1993		Nejedná se o dobrou smrt
3.	Časopis lékařů českých	27.09.1993		Kluzký svah, při dostatečné paliativní péči, etický kodex, neléčená deprese
4.	Rudé právo	17.07.1993	Milosrdná smrt	Nikdo nemá právo zabít člověka, kluzký svah, etický kodex, při dostatečné paliativní péči
5.	Rudé právo	22.10.1993	Autonomie	
6.	Sestra	4/1993	Vývoj medicíny, nedostatečná paliativní péče	Riziko nedůvěry zdravotnímu personálu
7.	Zdravotnické noviny	13.12.1993	Milosrdná smrt, vývoj medicíny, autonomie, důstojný odchod, strach	
8.	Časopis lékařů českých	03.01.1994	Autonomie, milosrdná smrt, není rozdíl mezi ukončením léčby a aktivní eutanázií	Nikdo nemá právo zabít člověka, kluzký svah, nejde posoudit nesnesitelné utrpení, svědomí člověka, neléčená deprese, špatně vymyšlený zákon
9.	Časopis lékařů českých	05.12.1994		Při dostatečné paliativní péči
10.	Rudé právo	05.12.1994	Milosrdná smrt	
11.	Rudé právo	26.03.1994	Strach, autonomie	
12.	Sestra	2/1994		Více informací pacientu o zdravotním stavu a o eutanázii
13.	Zdravotnické noviny	01.08.1994		Kluzký svah
14.	Zdravotnické noviny	21.03.1994		Kluzký svah

15.	Zdravotnické noviny	23.05.1994		Při dostatečné paliativní péči
16.	Časopis lékařů českých	02.08.1995	Strach, autonomie, důstojný odchod	Nejedná dobrou smrt, při dostatečné paliativní péči
17.	Časopis lékařů českých	04.10.1995	Strach, nedostatečná paliativní péče	Kluzký svah, svědomí člověka
18.	Rudé právo	24.07.1995	Milosrdná smrt, autonomie	Kluzký svah, při dostatečné paliativní péči
19.	Sestra	1/1995	Milosrdná smrt	Svědomí člověka, nikdo nemá právo zabít člověka
20.	Zdravotnické noviny	15.12.1995	Autonomie, finanční stránka	Nejedná dobrou smrt, život je posvátný, nikdo nemá právo někoho zabít, kluzký svah, nejde posoudit nesnesitelné utrpení
21.	Zdravotnické noviny	20.01.1995	Milosrdná smrt	Nejedná dobrou smrt, kluzký svah
22.	Zdravotnické noviny	27.01.1995		Při dostatečné paliativní péči, svědomí člověka, sociální strádání
23.	Zdravotnické noviny	27.01.1995	Finanční stránka	Kluzký svah, svědomí člověka, riziko nedůvěry zdravotnímu personálu
24.	Zdravotnické noviny	28.04.1995	Autonomie	Etický kodex
25.	Zdravotnické noviny	30.06.1995		Při dostatečné paliativní péči, nikdo nemá právo zabít člověka
26.	Lidové noviny	17.03.1995	Milosrdná smrt	Kluzký svah, nikdo nemá právo zabít člověka
27.	Mladý svět	05.06.1996	Autonomie, vývoj medicíny	
28.	Mladý svět	05.06.1996	Strach, místo sebevraždy	
29.	Mladý svět	27.06.1996		Eutanázie vede do nesvobody, kluzký svah, při dostatečné paliativní péči
30.	Mladý svět	13.11.1996	Milosrdná smrt	

31.	Sestra	6/1996	Milosrdná smrt, autonomie, nedostatečná paliativní péče	
32.	Zdravotnické noviny	11.10.1996	Milosrdná smrt, nedostatečná paliativní péče	Kluzký svah
33.	Zdravotnické noviny	06.09.1996		Nikdo nemá právo někoho zabít, kluzký svah
34.	Zdravotnické noviny	14.06.1996	Autonomie, nedostatečná paliativní péče	Svědomí člověka, nikdo nemá právo zabít člověka, kluzký svah, sociální strádání
35.	Zdravotnické noviny	10.05.1996	Vývoj medicíny	Kluzký svah, ještě nenastal správný čas to řešit
36.	Zdravotnické noviny	18.10.1996	Vývoj medicíny	Etický kodex
37.	Zdravotnické noviny	20.09.1996		Při dostatečné paliativní péči
38.	Zdravotnické noviny	19.07.1996		Při dostatečné paliativní péči
39.	Zdravotnické noviny	06.09.1996	Důstojná smrt	
40.	Časopis lékařů českých	12.03.1997		Nikdo nemá právo zabít člověka
41.	Časopis lékařů českých	22.01.1997		Při dostatečné paliativní péči
42.	Mladý svět	06.05.1997	Milosrdná smrt, autonomie	
43.	Mladý svět	17.09.1997		Etický kodex, nikdo nemá právo někoho zabít člověka, při dostatečné paliativní péči
44.	Lidové noviny	09.12.1998		Kluzký svah
45.	Lidové noviny	27.11.1998	Milosrdná smrt, autonomie	
46.	Lidové noviny	15.10.1998	Autonomie	
47.	Lidové noviny	28.02.1998	Milosrdná smrt, autonomie	
48.	Lidové noviny	20.02.1998	Milosrdná smrt	
49.	Lidové noviny	23.12.1998		Kluzký svah

50.	Lidové noviny	27.03.1998	Autonomie	
51.	Lidové noviny	16.03.1998	Milosrdná smrt	Etický kodex
52.	Lidové noviny	24.11.1998	Milosrdná smrt, autonomie	
53.	Lidové noviny	30.06.1998	Milosrdná smrt	
54.	Lidové noviny	04.05.1999		Neléčená deprese, nikdo nemá právo nikoho zabít
55.	Lidové noviny	05.03.1999	Milosrdná smrt	Kluzký svah, vražda, nikdo nemá právo někoho zabít
56.	Lidové noviny	16.04.1999	Milosrdná smrt, autonomie, důstojná smrt	
57.	Mladý svět	09.06.1999	Milosrdná smrt	
58.	Mladý svět	12.05.1999	Vývoj medicíny	Život je posvátný, při dostatečné paliativní péči
59.	Sestra	2/1999	Milosrdná smrt, důstojný odchod, autonomie, nedostatečná paliativní péče	
60.	Sestra	3/1999	Autonomie, milosrdná smrt, finanční stránka	Vražda, kluzký svah, svědomí člověka, při dostatečné paliativní péči
61.	Vesmír	05.04.2000	Milosrdná smrt, provádí se stále	
62.	Lidové noviny	16.04.2000		Deprese, sociální strádání, při dostatečné paliativní péči
63.	Lidové noviny	04.12.2000	Milosrdná smrt, vývoj medicíny, strach, nedostatečná paliativní péče	Při dostatečné paliativní péči, kluzký svah
64.	Lidové noviny	05.12.2000	Milosrdná smrt, vývoj medicíny	Život je posvátný
65.	Lidové noviny	05.12.2000	Milosrdná smrt	
66.	Lidové noviny	05.12.2000		Nikdo nemá právo někoho zabít, svědomí člověka, neléčená deprese, lékaři by měli velkou moc, nejedná se o dobrou smrt, kluzký svah, má dopad na všechny v okolí, riziko nedůvěry zdravotnímu personálu, protiklad lékařství

67.	Lidové noviny	05.12.2000		Vražda, při dostatečné paliativní péči
68.	Lidové noviny	09.09.2000	Milosrdná smrt, autonomie	Vražda, svědomí člověka
69.	Lidové noviny	12.12.2000		Kontakt se smrtí přináší nový pohled na svět, nejedná se o dobrou smrt, vražda
70.	Lidové noviny	08.01.2000		Život je posvátný
71.	Lidové noviny	09.09.2000		Není právo někoho zabít
72.	Lidové noviny	25.08.2000		Kluzký svah
73.	Lidové noviny	12.12.2000		Při dostatečné paliativní péči, nejedná se o dobrou smrt
74.	Lidové noviny	30.11.2000		Při dostatečné paliativní péči
75.	Lidové noviny	30.11.2000	Vývoj medicíny	
76.	Lidové noviny	30.11.2000	Strach, důstojná smrt, milosrdná smrt	
77.	Lidové noviny	30.11.2000	Strach	
78.	Lidové noviny	30.11.2000		Život stojí žít i s utrpením
79.	Lidové noviny	30.11.2000	Autonomie, strach	
80.	Lidové noviny	30.11.2000		Finanční stránka
81.	Lidové noviny	10.04.2001		Při dostatečné paliativní péči
82.	Lidové noviny	11.04.2001	Milosrdná smrt	Kluzký svah, nejedná se o dobrou smrt, finanční stránka
83.	Lidové noviny	12.02.2001	Autonomie	
84.	Lidové noviny	18.04.2001		Etický kodex, sociální strádání, při dostatečné paliativní péči
85.	Lidové noviny	24.01.2001		Při dostatečné paliativní péči, nejedná se o dobrou smrt, etický kodex, neléčená deprese
86.	Lidové noviny	24.01.2001	Autonomie	
87.	Lidové noviny	24.01.2001	Autonomie	Vražda, nejedná se o dobrou smrt, utrpení patří do života
88.	Lidové noviny	29.01.2001	Autonomie, důstojná smrt, milosrdná smrt,	

			nedostatečná paliativní péče	
89.	Vesmír	05.08.2001		Neléčená deprese
90.	Vesmír	2/2001		Nikdo nemá právo někoho zabít, neléčená deprese, při dostatečné paliativní péči, svědomí člověka, kluzký svah
91.	Vesmír	3/2001	Milosrdná smrt	
92.	Vesmír	6/2001		Kluzký svah, při dostatečné paliativní péči
93.	Vesmír	8/2001		Neléčená deprese, sociální strádání
94.	Sestra	2/2002		Svědomí člověka
95.	Časopis lékařů českých	4/2004		Riziko nedůvěry zdravotnímu personálu
96.	Mladý svět	03.05.2005	Milosrdná smrt	
97.	Mladý svět	26.04.2005	Milosrdná smrt, vývoj medicíny, provádí se eutanázie stále	Kluzký svah
98.	Sestra	2/2006		Při dostatečné paliativní péči
99.	Sestra	7/2007		Při dostatečné paliativní péči
100.	Tempus Medicorum	10/2007	Autonomie, milosrdná smrt	
101.	Tempus Medicorum	9/2007		Vražda, při dostatečné paliativní péči, kluzký svah
102.	Tempus Medicorum	10/2007		Kluzký svah, riziko nedůvěry zdravotnímu personálu, možnost nesouhlasit s léčbou
103.	Tempus Medicorum	12/2007	Autonomie, milosrdná smrt	
104.	Tempus Medicorum	10/2007	Finanční stránka	
105.	Sestra	2/2008		Při dostatečné paliativní péči
106.	Sestra	7-8/2008		Etický kodex, protiklad lékařství, při dostatečné paliativní péči

107.	Sestra	12/2008	Autonomie, milosrdná smrt	
108.	Sestra	12/2008	Autonomie, milosrdná smrt	Při dostatečné paliativní péči, riziko nedůvěry zdravotnímu personálu, etický kodex, kluzký svah, nelze říct hranice nesnesitelnosti, možnost nesouhlasit s léčbou,
109.	Sestra	1/2009	Autonomie, milosrdná smrt	Kluzký svah
110.	Sestra	7-8/2009		Při dostatečné paliativní péči
111.	Sestra	10.11.2010	Autonomie	
112.	Tempus Medicorum	3/2010	Milosrdná smrt, nedostatečná paliativní péče	Člověk není zvíře, kluzký svah, při dostatečné paliativní péči
113.	Tempus Medicorum	3/2010	Autonomie	
114.	Lidové noviny	06.06.2011		Kluzký svah
115.	Lidové noviny	27.06.2011	Milosrdná smrt, autonomie	Neléčená deprese
116.	Lidové noviny	08.06.2011	Důstojná smrt, autonomie	
117.	Lidové noviny	08.10.2011		Život je posvátný
118.	Lidové noviny	15.06.2011	Milosrdná smrt	
119.	Lidové noviny	18.08.2011	Milosrdná smrt	
120.	Lidové noviny	19.04.2011	Milosrdná smrt, vývoj medicíny	
121.	Lidové noviny	20.01.2011	Autonomie	
122.	Lidové noviny	08.04.2011		Neléčená deprese, kluzký svah
123.	Lidové noviny	23.06.2011	Strach, autonomie	
124.	Lidové noviny	24.06.2011		Nejedná se o dobrou smrt, protiklad lékařství
125.	Lidové noviny	27.06.2011		Neléčená deprese
126.	Mladá fronta Dnes	01.04.2011	Milosrdná smrt	Při dostatečné paliativní péči, neléčená deprese

127.	Mladá fronta Dnes	01.04.2011		Při dostatečné paliativní péči, kluzký svah, deprese, sociální strádání
128.	Mladá fronta Dnes	06.06.2011	Provádí se stále	
129.	Mladá fronta Dnes	01.08.2011	Autonomie	
130.	Mladá fronta Dnes	06.06.2011	Autonomie	Život je posvátný
131.	Mladá fronta Dnes	25.06.2011	Eutanázie zvířat	
132.	Sestra	02.08.2011		Při dostatečné paliativní péči
133.	Sestra	11.05.2011	Milosrdná smrt	Při dostatečné paliativní péči
134.	Sestra	10.10.2011		Nejedná se o dobrou smrt
135.	Lidové noviny	02.04.2012		Svědomy člověka
136.	Lidové noviny	14.12.2012	Milosrdná smrt, finanční stránka	
137.	Tempus Medicorum	12/2012		Při dostatečné paliativní péči
138.	Tempus Medicorum	12/2012		Při dostatečné paliativní péči, sociální strádání
139.	Tempus Medicorum	12/2012		Při dostatečné paliativní péči, vražda
140.	Tempus Medicorum	12/2012		Kluzký svah, svědomí člověka
141.	Tempus Medicorum	12/2012		Svědomy člověka
142.	Tempus Medicorum	12/2012		Život je posvátný
143.	Tempus Medicorum	1/2013		Vražda, etický kodex
144.	Tempus Medicorum	2/2013	Milosrdná smrt	
145.	Tempus Medicorum	2/2013	Milosrdná smrt, finanční stránka	
146.	Lidové noviny	13.02.2013		Při dostatečné paliativní péči, snížení hodnoty života v budoucnu

147.	Lidové noviny	20.07.2013		Vražda, kluzký svah, snížená hodnoty života v budoucnu, života je posvátný, při dostatečné paliativní péči
148.	Lidové noviny	20.07.2013		Kluzký svah, života je posvátný, etický kodex
149.	Lidové noviny	20.07.2013	Milosrdná smrt	Kluzký svah, života je posvátný
150.	Lidové noviny	20.07.2013		Kluzký svah, života je posvátný
151.	Lidové noviny	01.12.2014		Možnost nesouhlasit s léčbou
152.	Lidové noviny	03.09.2014		Při dostatečné paliativní péči
153.	Lidové noviny	06.01.2014		Život je posvátný
154.	Lidové noviny	08.03.2014	Milosrdná smrt	Při dostatečné paliativní péči, kluzký svah
155.	Lidové noviny	26.08.2014		Při dostatečné paliativní péči
156.	Lidové noviny	26.08.2014		Život je posvátný
157.	Lidové noviny	26.08.2014	Milosrdná smrt	Kluzký svah, nejedná se o dobrou smrt, při dostatečné paliativní péči
158.	Lidové noviny	28.06.2014		Vražda
159.	Lidové noviny	13.03.2015	Milosrdná smrt, autonomie	
160.	Tempus Medicorum	1/2015		Při dostatečné paliativní péči
161.	Tempus Medicorum	6/2015	Vše se dá zneužít, milosrdná smrt, autonomie	Život je posvátný, možnost nesouhlasit s léčbou
162.	Tempus Medicorum	6/2015		Kluzký svah, možnost nesouhlasit s léčbou, při dostatečné paliativní péči
163.	Mladá fronta Dnes	22.10.2016	Milosrdná smrt, autonomie	
164.	Lidové noviny	11.06.2016	Milosrdná smrt, nedostatečná paliativní péče	Při dostatečné paliativní péči, ještě nenastal správný čas to řešit
165.	Lidové noviny	14.06.2016	Milosrdná smrt, autonomie	

166.	Lidové noviny	15.10.2016	Milosrdná smrt, autonomie, vývoj v medicíně	Kluzký svah, při dostatečné paliativní péči
167.	Lidové noviny	20.02.2017	Milosrdná smrt, důstojný odchod	Při dostatečné paliativní péči
168.	Lidové noviny	20.02.2017		Při dostatečné paliativní péči
169.	Tempus Medicorum	4/2017		Při dostatečné paliativní péči, ještě nenastal správný čas to řešit
170.	Tempus Medicorum	7-8/2017		Ještě nenastal správný čas to řešit
171.	Mladá fronta Dnes	13.09.2018		Při dostatečné paliativní péči
172.	Tempus Medicorum	9/2018	Autonomie, strach, milosrdná smrt	
173.	Tempus Medicorum	10/2018	Milosrdná smrt	Při dostatečné paliativní péči, protiklad lékařství, etický kodex
174.	Tempus Medicorum	11/2018		Při dostatečné paliativní péči, kluzký svah
175.	Tempus Medicorum	11/2018	Milosrdná smrt, autonomie, vývoj medicíny	Svědění člověka
176.	Tempus Medicorum	10/2018		Etický kodex, vražda, svědění člověka
177.	Tempus Medicorum	12/2018		Při dostatečné paliativní péči, svědění člověka
178.	Tempus Medicorum	12/2018		Kluzký svah, protiklad lékařství, při dostatečné paliativní péči
179.	Tempus Medicorum	10/2018	Autonomie, milosrdná smrt, důstojný odchod	
180.	Tempus Medicorum	10/2018		Deprese, sociální strádání, ovlivnitelnost
181.	Mladá fronta Dnes	14.11.2019		Protiklad lékařství, při dostatečné paliativní péči
182.	Tempus Medicorum	11/2019		Etický kodex, při dostatečné paliativní péči, vražda
183.	Tempus Medicorum	11/2019		Při dostatečné paliativní péči

184.	Tempus Medicorum	11/2019		Svědomí člověka, kluzký svah
185.	Tempus Medicorum	2/2019		Lidé zažili u svých blízkých pouze špatnou smrt, při dostatečné paliativní péči, kluzký svah
186.	Tempus Medicorum	6/2019		Ještě nenastal správný čas to řešit, protiklad lékařství
187.	Tempus Medicorum	6/2019		Etický kodex
188.	Tempus Medicorum	6/2019	Milosrdná smrt, vývoj medicíny	Kluzký svah, nikdo nemá právo zabít člověka
189.	Tempus Medicorum	6/2019		Svědomí člověka
190.	Tempus Medicorum	6/2019		Svědomí člověka
191.	Tempus Medicorum	6/2019		Nejde posoudit stupeň nesnesitelnosti utrpení
192.	Tempus Medicorum	6/2019		Protiklad lékařství
193.	Tempus Medicorum	6/2019	Milosrdná smrt, autonomie	Svědomí člověka, protiklad lékařství
194.	Tempus Medicorum	7-8/2019		Kluzký svah, velká moc lékařů, nikdo nemá právo zabít člověka, život je posvátný, sociální strádání, svědomí člověka, etický kodex, riziko nedůvěry zdravotnímu personálu, eutanázie vede do nesvobody
195.	Tempus Medicorum	12/2020		Vražda
196.	Tempus Medicorum	12/2020		Při dostatečné paliativní péči, lidé zažili u svých blízkých pouze špatnou smrt bez vhodné terapie, nezná pojem eutanázie
197.	Tempus Medicorum	3/2020		Nikdo nemá právo někoho zabít, možnost podepsat negativní reverz, snížení hodnoty osobnosti v

				budoucnu, při dostatečné paliativní péči, ovlivnitelnost
198.	Tempus Medicorum	6/2022		Vražda
199.	Tempus Medicorum	9/2022		Svědomí člověka
200.	Lidové noviny	04.11.2023	Lidé nechtějí být druhým na obtíž	
201.	Mladá fronta Dnes	29.04.2023	Milosrdná smrt, autonomie, nedostatečná paliativní péče	
202.	Mladá fronta Dnes	16.06.2023	Milosrdná smrt, finanční stránka, lidé nechtějí být druhým na obtíž	